

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TR, Balıkesir University, Institute of Health Sciences

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN KAYNAŞTIRMA
ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK SOSYAL KABUL
YORDAYICILARI: DUYGUSAL MESAFE VE
EMPATİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEYNEP AKYÜREK

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Bilim Alan Kodu: 130107

BALIKESİR

2023

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNE
YÖNELİK SOSYAL KABUL YORDAYICILARI: DUYGUSAL
MESAFE VE EMPATİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEYNEP AKYÜREK

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. FİKRET SOYER

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Bilim Alan Kodu: 130107

BALIKESİR
2023

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAY

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı
çerçevesinde **Zeynep AKYÜREK** tarafından yürütülmüş ve
tamamlanmış olan

**“Lise Öğrencilerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Sosyal
Kabul Yordayıcıları: Duygusal Mesafe ve Empati”**

başlıklı tez çalışması,
Balıkesir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav
Yönetmeliğinin
ilgili maddeleri uyarınca aşağıdaki jüri tarafından
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 18 /08 / 2023

TEZ SINAV JÜRİSİ

Doç. Dr. Nuri Berk GÜNGÖR
Balıkesir Üniversitesi
(**Başkan**)

Prof. Dr. Fikret SOYER
Balıkesir Üniversitesi
Üye (**Danışman**)

Dr. Öğr. Üyesi Cihan AYHAN
Sakarya Uygulamalı Bilimler
Üniversitesi
Üye

Yukarıdaki Yüksek Lisans Tezi,
sınav jüri üyeleri tarafından imzalanarak 18 /09/2023 tarihinde teslim
edilmiştir.

Prof. Dr. Ziya İLHAN
Enstitü Müdürü

BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu seminerde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıpları kabullendiğimi **beyan ederim.**

18/09/2023

Zeynep AKYÜREK

İTHAF

Canım Babama...

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışması, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bana rehberlik eden, bilimsel araştırma yöntemleri konusunda bilgilendiren ve tez çalışmamın planlanması, yürütülmesi konusunda bana her türlü desteği sağlayan danışman hocam Prof. Dr. Fikret Soyer'in değerli katkılarıyla geręekleşmiştir. Kendisine şükranlarımı sunarım.

Bu araştırmanın farklı aşamalarında bilgi, deneyim ve görüşlerini benimle paylaşan, zorluklarla karşılaştığım zamanlarda moral veren Dr. Öğr. Üyesi Cihan Ayhan, Doç. Dr. Serhat Turan ve Araş. Gör. Abdullah Düğenci hocalarıma çok teşekkürlerimi iletirim. Ayrıca araştırmama katkıda bulunan Doç. Dr. Özkan Işık, Doç. Dr. Nuri Berk Güngör ve Doç. Dr. Atike Yılmaz ve ismini saymadığım tüm hocalarıma da teşekkür ederim.

Her zaman en büyük destekçim olan, canımdan çok sevdiğim haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim aileme ve bu süreçte her zaman yanımda olan İsmail Gündoğan'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
İÇİNDEKİLER	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	v
TABLolar DİZİNİ	vi
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	4
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Araştırma Hipotezleri	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.5. Araştırmanın Varsayımları	6
1.6. Tanımlar	7
2. GENEL BİLGİLER	8
2.1. Özel Gereksinimli Birey	8
2.2. Kaynaştırma Öğrencisi	10
2.3. Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Bireylerin Değeri	12
2.4. Kaynaştırma Eğitimi	12
2.5. Kural Algısı	15
2.6. Ahlaki Değer	15
2.7. Duygusal Mesafe ve Empati	16
2.7.1. Empati	19
2.7.2. Duygusal Mesafe	20
2.8. Duygusal Yönetim-Duygusal Sistem	20
2.9. Spor	21
2.9.1. Sporun Akran İlişkilerine Faydası	21
2.9.2. Sporun Kaynaştırmaya Etkisi	22
3. GEREÇ VE YÖNTEM	24
3.1. Araştırma Modeli	24
3.2. Evren ve Örneklem	24
3.3. Verilerin Toplanması	25

3.4. Veri Toplama Araçları	26
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu.....	26
3.4.2. Sosyal Kabul Ölçeği (SKÖ).....	26
3.4.3. Ötekine Karşı Duygusal Mesafe Ölçeği	27
3.4.4. KA-Sİ Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği.....	28
3.5. Verilerin Analizi.....	28
4. BULGULAR	30
5. TARTIŞMA	36
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	42
6.1. Sonuç.....	42
6.2. Öneriler.....	43
KAYNAKLAR	45
ÖZGEÇMİŞ.....	52
EKLER.....	53
EK-1: Etik Kurul Onay Formu	53
EK-2: Kişisel Bilgi Formu	54
EK-3: Sosyal Kabul Ölçeği	55
EK-4: Ötekine Karşı Duygusal Mesafe Ölçeği	57
EK-5: KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeği	60

ÖZET

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK SOSYAL KABUL YORDAYICILARI: DUYGUSAL MESAFE VE EMPATİ

Bu çalışmada, lise öğrencilerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik duygusal mesafe ve empati düzeyinin sosyal kabule etkisini belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmaya 2022-2023 yılında Türkiye’de bulunan basit tesadüfi örneklem seçme yöntemi ile seçilmiş lise düzeyindeki 721’i kadın, 411’i erkek olmak üzere okuyan 1132 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Sosyal Kabul Ölçeği (SKÖ)”, “Ötekine Karşı Duygusal Mesafe Ölçeği” ve “KA-Sİ Ergenler için Empatik Eğilim Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin normallik sınaması Skewness ve Kurtosis değerleri ile test edilmiş ve verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Normal dağılım gösteren değişkenlerin analizinde parametrik test teknikleri kullanılmıştır. Değişkenler arasında farklılıkların belirlenmesinde ise iki grup için bağımsız örneklem T-testi, ikiden fazla gruplar için tek yönlü varyans analizinden yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucunda farkın kaynağının belirlenmesinde Post-hoc testi kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkileri belirlemede Pearson Korelasyon Analizi, değişkenler arasındaki etkiyi belirlemek için regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmada verilerinin analizinde IBM SPSS Statistics 23 paket programı ve excel veri tabanından yararlanılmıştır. Lise öğrencilerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik duygusal mesafe ve empati düzeyinin sosyal kabule etkisinin incelendiği bu çalışmada sonuç olarak; duygusal mesafe ve empati, sosyal kabul düzeyi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Duygusal mesafe, empati, kaynaştırma, lise öğrencileri, sosyal kabul.

ABSTRACT

HIGH SCHOOL STUDENTS' SOCIAL ACCEPTANCE PREDICTIONS FOR INCLUSIVE STUDENTS: EMOTIONAL DISTANCE AND EMPATHY

In this study, it is aimed to determine the effect of high school students' emotional distance and empathy level towards social acceptance of inclusion students. The study consists of 1132 high school students, 721 female and 411 male, selected by simple random sampling method in Turkey in 2022-2023. "Personal Information Form", "Social Acceptance Scale (SDS)", "Emotional Distance to Others Scale" and "KA-SI Empathic Tendency Scale for Adolescents" were used as data collection tools in the research. The normality test of the data was tested with Skewness and Kurtosis values and it was determined that the data showed normal distribution. Parametric test techniques were used in the analysis of normally distributed variables. Independent samples T-test for two groups and one-way analysis of variance for more than two groups were used to determine the differences between the variables. Post-hoc test was used to determine the source of the difference as a result of one-way analysis of variance. Pearson Correlation Analysis was used to determine the relationships between variables, and regression analysis was used to determine the effect between variables. IBM SPSS Statistics 23 package program and excel database were used in the analysis of the data in the research. As a result of this study, in which the effect of emotional distance and empathy level of high school students towards inclusion students on social acceptance was examined; Emotional distance and empathy have been found to have a significant effect on the level of social acceptance.

Keywords: Emotional distance, empathy, inclusion, high school students, social acceptance.

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

SKÖ : Sosyal Kabul Ölçeği

SPSS : Statistical Package for Social Science

TABLULAR DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 3.1. Araştırmaya katılan bireylere ilişkin tanımlayıcı bilgiler	23
Tablo 4.1. Duygusal mesafe ve empati değişkenleri ile sosyal kabul ilişki analizi ..	30
Tablo 4.2. Duygusal mesafe ve empati düzeyinin sosyal kabul düzeyine etkisinin incelenmesi.....	30
Tablo 4.3. Öğrencilerin Sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması.....	31
Tablo 4.4. Katılımcıların sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, yaş değişkenine göre one-way anova sonuçları	29
Tablo 4.5. Katılımcıların sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, sınıf değişkenine göre one-way anova sonuçları	30
Tablo 4.6. Öğrencilerin sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, ailede engelli birey olma durumuna göre karşılaştırılması	31
Tablo 4.7. Öğrencilerin sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, lisanslı sporcu olma durumuna göre karşılaştırılması .	31
Tablo 4.8. Öğrencilerin sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, spor yapma değişkenine göre karşılaştırılması.....	32
Tablo 4.19. Katılımcıların sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, haftalık spor sayısı değişkenine göre one-way anova sonuçları.....	33

1. GİRİŞ

Tarihsel sürece bakıldığı zaman kaynaştırma uygulamalarının birçok ülkede birden farklı şekilde yasal düzenlemelerle desteklenerek benimsendiği ve uygulamalara geçildiği görülebilir. Kaynaştırma uygulamaları genel itibariyle, özel gereksinimli öğrenciler ile normal gelişme sahip öğrencilerin akademik, sosyal kültürel eğitimlerini akran grupları ile aynı ortamda almak üzere oluşturulmuştur (Civelek, 1990). Özel gereksinimli öğrenciler için sosyalleşme ve hayatın her alanında etkin rol oynamak için kaynaştırma uygulamalarının önemi oldukça büyüktür (Metin, Şenol ve Yumuş, 2015). Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de genel ve özel eğitim uygulamalarını birleştirilmesi, özel gereksinimi bulunan öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrenciler aynı sınıflarda, okullarda eğitim-öğretim görmesi bu durumun olumlu sonuçlar doğurması için önem taşıdığı söylenebilir.

Lise çağına gelmiş olan bireylerin, birey olma aşamasında ergenlik dönemlerinin de kesiştiği dönem olarak değerlendirmek mümkündür (Ercan, 2001). Ergen bireyler lise çağında, kendilerini cinsellik, sosyal kültürel yapıların analizi, kimlik karmaşası, sosyal ve kültürel beklentiler ve beraberindeki istekleri, yaşlıları (hem cinsleri ve karşı cinsleri ve özel gereksinimli akranları) ile ilişkileri, kendilerinden önceki kuşaklarla çatışmaları, yakınlık kurma ve özgür olma arzusu gibi duyguların karmaşıklığı içerisinde bulunmaktadır. Bu dönemde lise öğrencisi ergen birey oldukça stresli ve içsel sorunlara çözüm arama sürecindedir (Çapçioğlu, 2016). Birey kendisini önceki gelişim ve değişimlerden çok daha farklı ve hızlı bir olay gerçekleştirdiğini anlamaya çalışmaktadır ve bu değişim sürecine paralel olarak uyum sağlamaya çalışması ne kadar fazla olursa yaşadığı stres ve verdiği tepkiler de aynı oranda fazla olabilmektedir.

Özel gereksinimli lise öğrencileri de akranları ile duygusal açıdan benzer değişim ve gelişimleri yaşarken, yaşlılarından farklı olarak özel durumlarının olması ve bunun duygusal yönünü ve stresini normal gelişim gösteren akranlarından daha fazla ve farklı bir şekilde yaşadığını söylenebilir.

Türkiye'de özel gereksinimli lise öğrencileri ile normal gelişim gösteren lise öğrenciler okullarda birlikte eğitim almaktadır. Bu durum kaynaştırma kavramını ortaya çıkardığını söylenebilir. Özel gereksinimli öğrencilerin, normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla bilişsel, fiziksel ve uyumsal becerileri birbirlerinden farklılık gösterebilir. Bu iki farklı gelişme sahip olan öğrencilerin birbirleriyle etkileşimleri birden çok değişkenlerle gerçekleşebilmektedir. Öğretmen, öğrenci ve ebeveyn bu etkileşimde etkin bir biçimde rol oynadığı bu süreci, karşılıklı sosyal uyum ve empati ile sağlanabileceği düşünülebilir. Öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamaları ve kaynaştırma konusunda yeterli bilgiye sahip olmasının akran kabulünde önemli olduğu söylenebilir.

Normal gelişim gösteren lise öğrencilerinin, kaynaştırma öğrencileri ile aynı sınıfta eğitim almaları, fiziksel kabulün dışında, sosyal kabulü de gerektirmektedir (Bozarslan-Malkoç, 2010). Kaynaştırma öğrencilerin, normal gelişim gösteren akranları tarafından kabul edilip, edilmemesi sosyal uyum sürecinde etkili bir tutum olarak karşımıza çıkabilmektedir. Teknik çalışmanın araştırma konusu olan lise öğrencileri ve lise akranlarının, “kaynaştırma öğrencileri” ile iletişim ve etkileşimi çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Özel gereksinimi bulunan öğrencilerin, normal gelişimi bulunan lise akranları ile sosyal kabul ve empati duygusunu etkileyen faktörler, sorunlu davranışlar, beceriler, fiziksel görünüm gibi değişkenlerle farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Kaynaştırma öğrencileri ve normal gelişim gösteren öğrenciler açısından aynı ortamda eğitim almalarının olumlu veya olumsuz birçok sonuçları olduğu çeşitli çalışmalarda sık sık dile getirilmiştir (Fırat ve Koyuncu, 2019).

Nowicki ve Sandieson (2002) çalışmalarında ortaya çıkan kanı, normal gelişim gösteren öğrencilerin, özel gereksinimli akranlarına önyargılı ve olumsuz yönde olduğudur. Yapılan birçok çalışmanın sonucu, özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişimde öğrenciler tarafından reddedilme oranının kabul görme oranından fazla olduğu yönündedir (Hogan, McLellan ve Bauman, 2000; Şahbaz, 2004; Watson ve Keith, 2002).

Olumlu ve kabul görme sonuçların olduğu çalışmalarda mevcuttur. Siperstein, Glick ve Parker (2009)'da yaptıkları çalışmalarında bu durumun tam tersi olarak karşımıza çıkmakta ve özel gereksinimli ve normal gelişim çocukların eşit olarak kabul görüldüğüne dikkat çekilmektedir.

Lise çağı bireylerin, ilerleyen dönemlerdeki kişiliklerinin, davranışlarının ve tutumlarının şekillendiği dönem olarak bilinmektedir. Normal gelişim ve öğrenciler ile özel gereksinimi yani kaynaştırma öğrencilerinin bir arada eğitim almaları yalnızca matematik, Türkçe, kimya fizik ve biyoloji derslerini eşit miktarda almanın dışında, sosyal beceri, iletişim ve sosyal hayatın her alanında eşit duygu ve düşünceleri paylaşma ve hissetmelerini de büyük önem taşımaktadır. Bu özellikleri iletişim ve etkileşim seviyesinin en yoğun olduğu spor yoluyla kazanmak çok daha kolaydır (Özoğlu, 1997).

Spor, sağlıklı nesiller yetiştirmek ve böylece çağdaş bir toplum yaratmak için eğitimin önemli bir parçasıdır. Spor, özellikle genç neslin, zihinsel ve fiziksel olarak sağlıklı, sosyal, gelişmiş bir kişiliğin gelişimine katkıda bulunurken bir yandan da yapıcı, yaratıcı, üretken, sempatik, centilmen, sakin, hoşgörülü, ahlaklı, terbiyeli, kendine güvenen, insan ilişkileri iyi olan ve örnek bir insan olarak yetişmesine büyük katkı sağlarken aynı zamanda sosyal kabulü, saygı göstermeyi, hoşgörülü ve saygılı olmayı da bireye öğretmede önemli rol oynar (Yetim, 2000).

Sosyal kabul, bireyin toplum tarafından olumlu bir şekilde değerlendirilmesidir. Sosyal kabul, bireyin kendine güvenini, mutluluğunu, başarısını ve sosyal ilişkilerini etkileyen önemli bir psikolojik ihtiyaçtır (Civelek, 1990). Ancak bazen bireyler sosyal kabulü sağlayamayabilir veya sağlamak için aşırı çaba gösterir. Bu durumda, bireyler sosyal kabul ile ilgili sorunlar yaşayabilir. Bu sorunlar, bireyin kişilik özellikleri, yaşadığı ortam, maruz kaldığı stres faktörleri gibi çeşitli etmenlere bağlı olarak değişebilir. Sosyal kabul ile ilgili sorunlara örnek olarak sosyal fobi, düşük benlik saygısı ve uyum sorunları verilebilir.

Sosyal kabul ile ilgili sorunların çözümünde duygusal mesafe ve empatinin önemli bir rolü vardır. Duygusal mesafe, bireyin başkalarının duygularına karşı ne kadar ilgi gösterdiği veya ne kadar etkilendiği derecesidir (Garcia Košutić ve

McDowell, 2015). Empati ise bireyin başkalarının duygularını anlama ve paylaşma yeteneğidir (Dökmen, 2008). Bu iki özellik bireyin başkalarıyla kurduğu ilişkilerin niteliğini ve derinliğini etkileyebilir. Bireylerin duygusal mesafe ve empati düzeylerinin uygun bir şekilde ayarlanması, sosyal kabulün sağlanmasında ve sürdürmesinde yardımcı olabilir. Dolayısıyla lise öğrencilerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik sosyal kabul yordayıcıları: duygusal mesafe ve empatinin araştırılması oldukça önemli görülmektedir.

İlgili alan yazın çerçevesinde kaynaştırma öğrencileriyle ilgili sosyal kabul tutum ve empati araştırmalarının sayısı oldukça azdır (Aktaş, 2001; Civelek,1990; Şahbaz, 2004; Şahbaz, 2007; Vuran, 2005). Literatür taraması sonucunda ilköğretim öğrencilerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik sosyal kabul düzeylerinin incelendiği çalışmaların olduğunu söylemek mümkündür (Aktan, Budak ve Botabekovna, 2019; Aktaş ve Küçükler, 2002; Ayrıl ve ark., 2013; Çolak, Vuran ve Uzuner, 2013; Özgönenel ve Girli, 2016). Ancak literatürde lise öğrencilerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik sosyal kabul düzeylerinin araştırıldığı sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır (Fırat, Koyuncu, 2018).

Bu araştırmanın amacı genel eğitim sınıfındaki lise öğrencilerinin, kaynaştırma öğrencileri olan akranlarına karşı sosyal kabul süreçlerinin yordayıcıları olarak empati ve duygusal mesafe düzeylerini belirlemektir. Bu araştırmanın sonuçlarının kaynaştırma öğrencilerine yönelik tutumları olumlu yönde etkileyeceği ve kaynaştırma eğitiminin başarısına katkıda bulunacağı öngörülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik duygusal mesafe ve empati düzeyinin sosyal kabule etkisini belirlemektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Kaynaştırma bütünleştirme faaliyetleri özel gereksinimi bulunan kişiler için sosyal hayata girişin ilk basamağı olarak bilinmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin normal sınıflarda değişik zamanlı şekilde yaşatları ile birlikte yer aldığı eğitim

uygulamasıdır (Osborne ve Dimattia, 1994). Kaynaştırma eğitimi hem kaynaştırma öğrencisi hem de normal gelişim gösteren öğrenci için de fayda sağlamaktadır. Özel gereksinimi olmayan çocuklar, özel gereksinimi bulunan çocuklara destek olmaları çevrede farklı özellikleri bulunan insanların da olduğunu fark etmeleri, normal bireylerin duygusal ve sosyal gelişimlerinde olumlu fayda sağlayacaktır (Lindsay, 2007). Kaynaştırma bütünleştirme faaliyetleri ile özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ile normal gelişim gösteren bireyler yaşlıları ile iş birliği içerisinde vakit geçirdikçe onların davranışlarını örnek almakta ve gözlemleyerek, birtakım pozitif davranış, tutum ve toplumsal beceri kazanmaktadır. Böylece kaynaştırma öğrencileri toplumda kabul görme, kendine güvenme, kendini geliştirme, akademik ve sosyal gelişim gibi beceriler sergileyebilmektedir. Dolayısıyla kaynaştırma eğitimi özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren yaşlıları ile birlikte aynı ortamda vakit geçirerek akranlarıyla bir arada bulunarak tüm okul faaliyetlerinden faydalanmalarına olanak sağlamakta, teorik becerilerin ve sosyal tutum ve davranışların elde edilmesinde etkin olmaktadır (Güzel ve Özmen, 2003). Ayrıca akranları aracılığıyla kaynaştırma öğrencilerinin pozitif davranışlarını, sosyal, iletişim ve konuşma becerilerini geliştirmesinde faydalı olduğu görülmektedir (Gülyüz, 2009; Kennedy, 2001).

Kaynaştırma ortamları özel gereksinimli öğrenciler ve normal gelişim gösteren öğrenciler açısından yararlı sistemdir. Bu sistem sayesinde kaynaştırma öğrencilerinin özgüvenlerinin gelişmesine, duygusal yönden ve akademik becerilerini gelişmesi konusunda destek sağlarken aynı zamanda normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma öğrencisi olan arkadaşlarını sosyal ve duygusal olarak kabul etmelerini, iletişim kurmalarını, tutumlarının olumlu yönde değişmesini ve farklılıkları kabul bilincinin gelişmesini desteklemektedir (Acarlar, 2016; Leach ve Duffy, 2009; Winton, 2016). Akran iletişiminin ve etkisinin en yoğun yaşandığı dönem ergenlik dönemidir. Ergenlik döneminde edinilen toplumu, farklılıkları tanıyan, kabul eden, önyargılarını göz ardı edebilen, ilerleyen dönemlerde iş birliğine açık, sorumluluk alabilen, karşısındaki bireyin görünüş, düşünce gibi özelliklerine saygılı olan, empati kurabilen bir birey olmalarında kaynaştırma uygulamalarının faydalı olacağı düşünülmektedir (Acarlar, 2016; Odluyurt ve Batu, 2013). Bu özellikleri iletişim ve etkileşim seviyesinin en yoğun olduğu spor yoluyla kazanmak çok daha mümkündür (Özoğlu, 1997). Spor, toplumun paydaş hedeflerini söyleyebilme gücünü ve değer görme, beğenilme, empati kurabilme vb. duyguları ortaya çıkarmaktadır. Bu duygulara

ek olarak spor sorumluluk alabilme, ortaklaşa iş yapabilme, düzen sağlama, yardımlaşma ve anlayış gibi becerilerini de şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir (Erkal, 1992). Bu noktadan hareketle lise öğrencilerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik duygusal mesafe ve empati düzeyleri sosyal kabul ve spor yapma durumları ile test edilmesi, sunulması kaynaştırmanın sosyal ortamına ışık tutacak ve literatüre derinlik katacaktır.

1.3. Araştırma Hipotezleri

H1: Duygusal mesafe ve empati sosyal kabulü anlamlı olarak yordamaktadır.

H2: Duygusal mesafe ve empatinin sosyal kabul ile anlamlı bir ilişkisi vardır.

Yukarıda verilen araştırma hipotezine ek olarak, katılımcıların demografik özelliklerine (cinsiyet, yaş, sınıf, ailelerinde engelli bir bireyin olup olmaması, spor/fiziksel aktivite yapma durumları, lisanslı spor yapma durumları, haftada kaç gün spor yaptıkları) bağlı sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati değişkenlerine ait ortalama değerler arasındaki farklar incelenmiştir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

2022-2023 eğitim öğretim yılı Türkiye’de öğrenim gören 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

- Lise öğrencileri çalışmaya gönüllü olarak katılmıştır.
- Öğrenciler soruları cevaplarırken rahat ve samimidir.
- Kullanılan ölçüm yöntemleri bu çalışmaya için uygun veri toplama araçlarıdır.

1.6. Tanımlar

Kaynaştırma: Özel gereksinimi bulunan bireylere yarı zamanlı veya tam zamanlı bir şekilde gerekli destek hizmetlerini sağlayarak sınıflarda eğitim ve öğretim haklarından yararlanmasıdır (Kırcaali-İftar, 1998).

Sosyal kabul: Özel gereksinimi bulunan kişilerin, özel gereksinimi bulunmayan yaşlılarının içerisinde oyunlara ya da diğer faaliyetlere katılması ve tüm akranlar arasında pozitif iletişim sağlanmasıdır (Civelek 1990).

Duygusal mesafe: Bireyler kendilerinden yabancı veya farklı insanlara karşı hisleri ile karşılarındaki bireyle arasına koyduğu mesafeye duygusal mesafe denir (Garcia Košutić ve McDowell, 2015).

Empati: Kendimizi karşımızdaki bir kişinin yerine koyarak onun hislerini ve zihninden geçenleri doğru olarak anlayıp hissetmesine empati denir (Dökmen, 2008).

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Özel Gereksinimli Birey

Her bireyin hayatında birçok dönüm noktası bulunmaktadır. Bu dönüm noktalarından biri çocuk sahibi olmaktır. Bir çocuğun olması, insan hayatı için tartışmasız en önemli geçiş evrelerinden biridir. Bir çocuğun ebeveyni olmak, duygusal yönden oldukça dağınık bir dönem yaşamanın yanında, ebeveyne öte taraftan en büyük mutlulukları, bir diğer taraftan ise en büyük endişeleri yaşatmaktadır. Aileye bir bireyin dahi katılmış olması, ailede yaşayan diğer bireylerin yaşamını da birçok farklı şekilde etkilemektedir (Kırcaali, 2019). Dünyaya gelen her çocuk doğduğu aileyi, aile içerisindeki bireyleri ve ilerleyen süreçte sosyal çevresini her yaşa göre anlamlandırmaktadır. İlk eğitim ailede başlamaktadır.

Aile toplumun içindeki en küçük bütündür ve bireylerin ilk eğitmenleri ebeveynleridir. Bu yüzden okul yaşamına girene kadar çocuklar, ailesi ile birçok becerileri kazanmaktadır. Aile, bir çocuk için fiziksel ve duygusal gelişiminin temelini atıldığı yer olduğu söylenebilir. Aile ortamının ardından çocuklar, okul ortamına bulunmaktadır. Okulda, duygusal, bilişsel ve sosyal becerilerimizin önemli bir kısmı gelişmektedir. Ancak çocuk akranlarından farklı gelişim gösterir ise çocuğun sosyal gelişimi negatif şekilde etkilenmektedir (Kot ve ark., 2018). Özel eğitime gereksinimi bulunmayan bireyler gibi özel eğitime gereksinim duyardan bireyler de bu anlamda duygusal olarak birçok şeyi farkında olabilir. Uyum sağlama konusunda da bazı zorluklar yaşanabilmektedir.

Özel gereksinimli olduğu düşünülen çocuklar için herhangi bir teşhis konması, gözlem sürecinde olması veya uzman gözlemi altında olması, bu yapılan araştırmaların hepsi aile üyeleri için karmaşık yoğun ve stresli bir dönemdir. Aile bireyleri bu dönem içinde; “Çocukları iyileşebilecek mi? Çocuklarını ilerleyen dönemlerde nasıl bir yaşam bekliyor? Çocukları sosyal çevrede yaşatları gibi davranabilecek mi? Çocuklarının dil konuşma becerileri gelişecek mi? Çocukları eğitim öğretim

haklarından faydalanabilecek mi?” gibi sorulara cevap beklerler. Aynı zamanda “Bu yükü nasıl kaldıracamız? Neden bizim başımıza böyle bir şey geldi? Bu işin altından nasıl kalkacağız?” ve bu sorulara “Neden bizim başımıza geldi? Bunun altından kalkma gücünü nasıl bulacağız?” şeklinde sorular da refakat etmektedir (Kırcaali, 2019).

Tüm bireyler hayata farklı özelliklere sahip bir şekilde gözlerini açmakta ve gelişim göstermektedir. Farklı özelliklerin bir kısmı eksiklik, bir kısmı da güçlü yön olarak görülür. Bu farklılıklardan etkilenen bireyler için özel eğitim hizmetleri bulunmaktadır (Pesen ve Pesen, 2020). Özel eğitim hizmetlerinin aktif olması çocukların sosyal hayata geçişlerini, bulunmalarını ve faal olmalarına yardımcı olmaktadır.

Özel gereksinimli bireyler ile normal gelişim gösteren bireylerin sosyal hayatta aynı davranışlar sergilemesi beklenmemektedir. Sosyal hayatta farklı gelişim gösteren bireyler diğer bireylere göre daha çok zorlanmakta ve çoğu alanda problem yaşamaktadır. Bu alanların ne olduğuna bakacak oldursak; ulaşım, haberleşme, iletişim, sağlık vb.’dir. Sosyal hayatta yaşanan olumsuzluklar, özel gereksinimli kişilerin sosyalleşmesini ve toplum içinde bağımsız bir birey olmasını da etkileyebilir. Sosyal düzene ve sisteme normal gelişim gösteren bireyler daha hızlı hâkim olurken, özel gereksinimli bireyler daha geç hatta kimi zaman hâkim olamayabilir. Özel eğitim alanının genel amacı, özel gereksinimli bireylerin toplum içerisinde bağımsız olarak yaşamalarını sağlamaktır. Bu hedef onların olumsuz tutumların en aza indirme ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır (Kot ve ark., 2018). Özel eğitim ile özel gereksinimli bireylerin topluma kazandırılması, onların da normal gelişim gösteren bireyler gibi haklarını kullanmaları durumu söz konusudur. Bireye farkındalık oluşturmak bu noktada önem taşıyabilir.

Kaynaştırma denemeleri, özel gereksinimi bulunmayan ve özel gereksinimi bulunan kişilerin birlikte sosyal ortamlarda eşit, benzer eğitimler alması için ortaya çıkmıştır. Son zamanlarda kaynaştırma uygulamaları eğitimleri öğretmen ve öğretmen adayları için yaygınlaşarak artmaktadır. Özel gereksinimli bireylerin normal yaşlıları ile aynı okul ve sınıflarda eğitim öğretim faaliyetlerinden faydalanmasına olanak sağlayan kaynaştırma eğitimi, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin yetersizlik

durumuna göre ihtiyaçlarını karşılayacak ve en az kısıtlayıcı Şekilde eğitim faaliyetlerinden faydalanmaları olarak ifade edilmektedir (Pesen ve Pesen, 2020). Her iki duruma sahip ğrencilerinde hakları ve olanakları düşünülerek hareket etmek elbette olumlu bir dönüt sağlayacağı yadsıtılamaz bir gerçektir.

2.2. Kaynaştırma ğrencisi

Her ğrencinin eğitim hakkı mevcuttur. Hem engelli bireylerin hem de normal gelişim gösteren bireylerin eğitim hakları vardır ve bu haklarını zgr Şekilde kullanmaları gerekmektedir. Kaynaştırma ğrencileri ile yapılan eğitim sürecinde birden çok önemli konu yer almaktadır. Kaynaştırma/bütünleştirme aracılığıyla eğitim ğretim faaliyetleri hedeflerine ulaşmasında özel gereksinimi bulunan öğrencilerin özel ve normal eğitim ğretim faaliyetlerinden en yüksek seviyede yararlanma oranıyla paraleldir. Kaynaştırma bütünleştirme aracılığı ile eğitim ğretim faaliyetlerinin düzgün sürdürülmesinde çok fazla değişken bulunmaktadır. Kaynaştırma ğrencileri, normal gelişim gösteren öğrenciler, okul idaresi, bulunulan fiziki Őartlar, veli, destek hizmetleri ve ğretmen değişkenlerin başlıcalarıdır (Pesen ve Pesen, 2020).

Kaynaştırma bütünleştirme aracılığıyla eğitim ğretim faaliyetlerinin ana uygulayıcılığını üstlenen öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine, özel eğitim uygulamalarına ve özel gereksinimi bulunan öğrencilere yönelik duygu, fikir, tutum ve tavırları ehemmiyet göstermektedir. Bu alt başlıklara bağlı olarak pozitif veya negatif algıların olması eğitim ve ğretim süreçlerini direkt olarak etkilemektedir. Bu perspektiften baktığımız zaman öğretmenlerin ve ğretmen adaylarının kaynaştırma uygulamaları ve kaynaştırma ğrencilerinin duyuşsal niteliklerini saptamada metaforların mühim bir fonksiyon sağladığı söylenmektedir (Pesen ve Pesen, 2020).

Özel gereksinimi bulunan bireylerin, özel gereksinimi bulunmayan akranları ile aynı okullarda ve sınıflarda eğitim görmesi olarak tasvir edilen kaynaştırma bütünleştirme yoluyla eğitim faaliyetlerinin hem özel gereksinimi bulunan hem de özel gereksinimi bulunmayan çocuklar için de faydaları bulunmaktadır. Kaynaştırma eğitimi yoluyla özel gereksinimli öğrenciler ile normal gelişim gösteren akranları aynı ortamda bulunur. Farklı yönlerden birbirlerini etki altında bırakan bireyler bilişsel ve

sosyal yönden gelişir ve aynı süre içerisinde bireylerin tüm yaşamları boyunca karşılarına çıkabilecek sosyal hayatlarında uyum sağlayabilme konusunda birçok yarar sağlamaktadır (Ayrar ve ark., 2015). Sosyal etkileşim açısından da kıymet taşıyan kaynaştırma uygulamaları öğrencinin çift yönlü gelişim ve değişimini kapsamaktadır.

Kaynaştırma bütünleştirme yoluyla eğitim faaliyetleri sadece özel eğitime ihtiyaç duyan bireyin gelişimine fayda sağlayan bir eğitim modeli şeklinde yorumlanmaması gerektiğini, etkileşim becerilerinin çift taraflı olmasına gayret edilmesi gerektiğine, özel eğitime ihtiyacı olan bireye katacağı faydaların yanında normal gelişim gösteren bireylere de faydalı olacağına da üzerinde durulması gerektiği ifade edilmektedir (Ayrar ve ark., 2015). Normal gelişim gösteren öğrencilerin de bu uygulamalardan en az özel gereksinimli öğrenciler kadar fayda görmesi beklenmektedir. Gelişim süreçlerinin aktif olduğu öğrencilik zamanlarında bu durum mühim ve hassastır. Lise öğrencileri açısından bakıldığında zaman aynı durum söz konusudur.

Her birey akranları ve yaş skalasının gerektirdiği tutum ve davranışları sergilemesi beklenmektedir. Özel gereksinimli bireylerde bu durum kimi zaman geriden gelirken kimi zaman ise çok önden gitmektedir. Akranların davranışları ile örnek olma ve kabullenmeleri ile özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin yetenek ve kabiliyet gelişimine destek olacağı, birlikte hareket edebilme becerileri kazanacağı, her iki taraf için de sosyal kabul becerilerinin gelişeceği, ikili iletişim kurabilme, paylaşma becerilerinin artacağı ve empati becerilerinin de ilerleyerek özel eğitime ihtiyacı olan bireyin sosyal çevrede kabiliyetlerinin artmasına fayda sağlayacağı ifade edilmektedir (Ayrar ve ark., 2015). Kaynaştırma uygulamaları, özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler ile özel ihtiyacı bulunmayan bireyleri bir arada, kontrollü bir şekilde eğitimlerini almalarına yardımcı olduğu söylenebilir.

Tam zamanlı ve yarı zamanlı olarak gerçekleştirilen kaynaştırma eğitimleri arasında da farklar olduğu gözlerden kaçmamaktadır. Araştırmalarda, yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi çerçevesinde özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için yetersizlik türü, özelliklerine bakılarak özel eğitim sınıflarında eğitim öğretim gören bireyler ile kıyaslandığında, tam gün boyunca normal sınıfta, normal gelişim gösteren yaşlıları ile

aynı yerde olan kaynaştırma öğrencilerinin gelişim testlerinde daha olumlu sonuçlar alındığı ve ferdi faaliyetlerde daha başarılı oldukları görülmüştür (Ayrıl ve ark., 2015).

2.3. Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Bireylerin Değeri

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler, toplumun gözünden kaçan değerli inciler gibidir. Onların potansiyellerini ortaya çıkarmak için özel eğitim hizmetlerine erişimlerini sağlamalıyız. Onları koşulsuz olarak kabul ederek, toplumsal hayata katılımlarını desteklemeliyiz. Onların farklılıklarını tanıyarak, onlara umut ışığı olmalıyız. Eğer onlar görmezden gelinirse, asıl engel o zaman başlar.

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler, değerli bir madenle kıyaslanabilir. Onların gelişimlerini sağlamak için özel eğitim hizmetlerine ihtiyaçları vardır. Eğer onlara bu hizmetler sunulmazsa, hem kendileri hem de toplum için kayıp olur.

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler, değeri yüksek madenle benzetilebilir. Onların topluma kazandırılmaları için özel eğitim hizmetlerine gereksinimleri vardır.

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler, madenle karşılaştırılabilir. Onların keşfedilmemiş birçok yetenekleri ve güzellikleri vardır. (Pesen ve Pesen, 2020).

2.4. Kaynaştırma Eğitimi

Kaynaştırma eğitimi günümüzde demokrasi ve insan hakları kavramlarının gelişimiyle kişilerin birbirinden farklı olma durumu, milli ve milletlerarası eğitim hareketlerinin ilerlemesinden birebir eğitim hareketlerinin gelişmesine kadar, eğitim öğretim faaliyetleri alanında özen gösterilen ve değer kazanan bir anlayış olmaya başladığı söylenebilir. Eğitim, bireysel farklılıkları göz önüne alır ve bireylerin kişisel ihtiyaçlarına uygun sosyal ve eğitsel durumların sağlamasını gerektirmektedir. Özel gereksinimli bireylere uygulan özel eğitim programları da bireysel farklılıkların gözetildiği bir eğitimidir (Aktan, 2021).

Özel eğitim; duyuşsal, sosyal, bilişsel ve fiziksel alanlarda noksanlıkları veya üstünlükleri bulunan bireyleri baz alarak destek hizmetleri ve eğitim öğretimin

inceleme yaptığı verilere bağlı olarak ayrıcalıklı hazırlanan planlar ve programlar şeklinde uygulanmasıdır (Diken ve Batu, 2010). Özel gereksinimli bireylerin eğitim öğretim ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve tespit edilen ihtiyaçlar çerçevesinde eğitim öğretim hizmetleri arz etmek, topluma bağımsız ve verimli bireyler olarak yaşamlarına devam etmelerinde önemli faydalar sağlamaktadır. Buradan yola çıkarak özel eğitime ihtiyaç duyan kişilerin teorik ve sosyal ilerlemelerini en iyi seviyede sonlandırmaları için yeterli şekilde kaynaştırma eğitimi ortamlarından faydalanmaları icap etmektedir (Aktan, 2021).

Özel gereksinimli bireyler, bedensel, duyma ve görme, öğrenme güçlüğü bulunan kişiler, dil ve konuşma güçlüğü, dikkat eksikliği, zihinsel engelli, hiperaktif, üstün zekalı ve otizmlili bireyleri içermektedir (Aktan, 2021).

Özel gereksinimi bulunan bireylerin yaşadığı yetersizliğin çeşidi ve seviyesine bağlı olarak, farklı eğitim-öğretim ortamlarında eğitim gördükleri söylenebilir. Eğitim-öğretim alanı, özel ihtiyacı olan ve normal gelişen akranların birlikte aynı alanda eğitim faaliyetlerini sürdürmelerinden başlar ve özel yatılı okullar veya diğer özel eğitim okullarına kadar geniş seçeneklere yayıldığını söylenebilir.

Kaynaştırma eğitimi uygulamaları incelendiğinde, dünyada ve Türkiye’de en genel görülen ve ilerleyen çalışma, özel eğitime ihtiyaç duyan bireyi toplumda özel eğitime ihtiyaç duymayan bireyler gibi yaşamlarını idame ettirmeleridir (Sucuoğlu ve Özokcu, 2005). Kaynaştırma eğitimi programları, özel eğitime ihtiyacı bulunan öğrenciler ve normal akranları ile aynı eğitim sınıflarında eğitim hizmetlerinden faydalanması esasına dayanması gerekçesiyle günümüzde çok bilinmektedir (Aktan, 2021).

Kaynaştırma eğitimin amaçlarına bakıldığı zaman, özel ihtiyacı olan bireyler ile normal gelişim gösteren yaşlıları arasında aynı eğitim öğretim faaliyetlerinden faydalanma haklarını gözeterek, özel gereksinimli öğrencileri yeterlilikleri doğrultusunda eğiterek, kendi başlarına iş yapabilen, toplumda sorumluluk alacak şekilde topluma ayak uydurma ve yaşam şartlarına hazır hale gelmelerini sağlamak olduğu söylenebilir.

Kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenlerin; kaynaştırma eğitimine karşı pozitif bir tutum sergilemesi düşünce üretme, işlevi uygulama, değerlendirme konusunda yeterliliğine hakim bir şekilde eğitimi sürdürmesi, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi ve özel eğitim hakkında yeterli bilgi birikime sahip olması, ders süresince her öğrenciye hitap edecek şekilde konu anlatması, öğrenciler, okul yönetimi, diğer öğretmenler ve veliler ile birlikte iletişim halinde olması, bütün öğrencilere eşit şekilde eğitim öğretimden yararlanmasına fırsat sağlaması, eğitim ve öğretimde aslına sadık kalarak yeniden uyarlaması, öğrencilerin hepsinin değerli olduğu, hoşgörülü, dengeli ve olumlu bir ortamda eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi gibi becerilere sahip olması gerekmektedir (Aktan, 2021).

Sosyal yaşamın gerektirdiği kuralların ve becerilerin kazanılması, toplumun onayladığı bilgi ve becerilerin çocuklar tarafından öğrenilmesi ve transferi ile gerçekleşir. Beceri transferinin temeli toplumdaki diğer bireylerle olan iletişime dayanır. İletişim kurmada duygularımız önemli bir konumdadır ve duygularımız davranışlarımıza önderlik ettiğini söyleyebiliriz.

Çocukların okulda uyması gereken kurallara sosyal kurallar örnek olarak gösterilebilir. Bu kuralları belirleyenler ya da toplumdaki bireyler tarafından belirlenen kurallar, genel karar yoluyla değişir ve şekillenir. Başka bir kural türü de durumlardan ve kültürden farklı bir şekilde değerlendirilen ahlak ile ilgili kurallardır. Bu kural türü sosyal yaşamımızın önemli bir parçasıdır (Uzun, 2005). Bulduğumuz farklı ortamlarda kabul görülen ya da kabul görülmeyen davranışların neler olabileceğini bilmek, bu davranışların sonucunda nasıl bir tepki ile karşılaşacağımızı farkında olmak ve davranışlarımızı içinde bulunduğumuz toplumun beklentilerine göre düzenlemek, toplumun bir parçası olmak için gereklidir (Arıkoç, 2019).

Smith'e göre çocuk karşısındaki kişi ile iletişim halindeyken karşısındakinin duygularını, amaçlarını isteklerini ve niyetlerini anlamak için çaba gösterir. Aynı zamanda çocuk toplumun kurallarını erken yaşlardan itibaren anlam kazandırmaya başlar.

2.5. Kural Algısı

Birey çevresi ile etkileşimi sonucunda toplumun kurallarını farkına varır ve kural algıları gelişir. Bireyin çevresi tarafından karşı çıkılan, çelişen doğrularını yönetebilmek için kuralların nerede, ne zaman uygulanabileceğini ya da uygulanamayacağını ayırt edebilmesi gerekir (Arıkoç, 2019).

Kuralları öğrenmek küçük yaşlarda kazanılan bir beceridir. Ebeveynler, toplumun diğer üyeleri evde ya da dışarıda çocuklara bazı kural, kısıtlamalar koyar ve bu kısıtlamalar doğrultusunda iletişim kurarlar (Turiel, 1983). Çocuk ailesiyle ya da toplumdaki diğer kişilerle yaşadığı kurallar ile ilgili menfaat çatışması gibi bir durumla karşılaştığı zaman karşısındaki kişinin duygularına karşı anlayış gösterme becerisini geliştirir (Arıkoç, 2019).

2.6. Ahlaki Değer

Ahlak, kişilerin birbirlerine nasıl hareket etmeleri gerektiğine dair bireyin önsözlerini belirtir (Darley ve Shultz, 1990). İnsanların toplum içerisindeki ilişkilerinin düzenlenmesi saadet, güven, refah, hak ve adalet vb. kavramlar, ahlaki kural sistemi ile alakalıdır. Ahlaki kurallara göre davranmak için bireyin taraf tutmaması ve aynı zamanda adaletli olması gerekir. Taraf tutmamak ve adil olmak arasındaki mücadelede birey toplum kurallarına ve doğrularına uyarak karar vermelidir (Arıkoç, 2019).

Çocukluğumuzdan beri toplumsal gelenekler ve ahlaki kurallar her koşulda uygulanması gereken kurallar olarak görülür. Bireyin eşitlik algısı, ait olduğu toplumdaki kültürel değerler, ahlaki kurallara yönelik davranış biçimleri, doğru ve yanlış olan fikirlerine yönelik algıları ahlak gelişimi olarak adlandırılır. Bulduğumuz toplumun gelenek ve göreneklerinin özümsemesini içeren süreç ahlak gelişimi denir (Arıkoç, 2019).

Bireyin beyin yapısı psikoanalitik yaklaşıma göre id, ego ve süperego şeklinde 3 boyut olarak ele alınır. İd, kişinin dirimsel temelli hareketlerinin ve isteklerinin kaynağıdır. Akılcı ve toplum ile alakalı değildir. Kural ve yükümlülüklerden bağımsız

şekilde oluşur. Kişinin gereksinimi olduğu süreden itibaren doyum almayı ister, zevki öteleyemez. Fakat birey biraz zaman geçtikten sonra isteğin sürekli doyum sağlamadığını anlar (Arıkoç, 2019). Kişilik ile dış dünyanın farklı sistemler olduğunu anlar ve bu şekilde ego gelişir. Ego, önemli aşamalarda sözü geçen bir idareci konumundadır. Ego idin isteklerini ve toplumun kısıtlamaları ile oluşan zihinsel çatışmaya uzlaşma sağlar. Durumu inceler ve değerlendirir. Geçmiş yaşantılarla benzeyen süreçleri hatırlar, şu anda ve ilerleyen zamandaki etkenleri tartar ve fiillerin sonuçlarına göre çıkarımda bulunur. Bu süre içerisinde sadece fiziksel çevre ve biyolojik etkenlere değil aynı zamanda toplumun gelenek ve ahlak kurallarına ayak uydurur ve bu kurallara bağlı bir şekilde süperego baş gösterir. Ailenin çocuktan belirli davranışları talep etmesi, bilgilendirmesi ve yüreklendirmesi; başka davranışları ise cezalandırması süperegonun oluşmasını sağlar. Süperego vicdan ve ego ideali olarak 2 aşamadan oluşmaktadır. Vicdan, anne-babanın kısıtlamalarından oluşur ve bireyin kendini suçlu hissetmesini sağlamaktadır. Ego idealleri ise ulaşılması gereken davranışsal hedefleri ifade eder. Güven ve gurur algısı sağlar. Süperego sayesinde birey talep eder, cezalandırır ya da ödüllendirir. Toplumda düzeni böyle sağlar (Gürses ve Kılavuz, 2016).

Psikoanalitik yaklaşıma göre bireyin içerisinde bulunduğu toplumun yasalarına ve isteklerine göre davranış göstermesi üç ve altı yaş arasında ve çocuğun kendi cinsiyeti ile aynı olan ebeveyniyle kaynaşması sonucunda ortaya çıkar. Çocuk ebeveyni ile kaynaşması sayesinde kuralları kabul eder ve etrafında bir büyüğü olmadan da kuralları doğru bir şekilde yapar. Diğer bireylere karşı olan tutum, saygı duygusal mesafe ve empati vb. gelişimi için önem arz ettiği söylenebilir.

2.7. Duygusal Mesafe ve Empati

Çocuk doğduğu andan itibaren çevresi ile iletişim kurmaktadır. Çocuk büyüdükçe iletişim becerisinin gelişmesi, topluma daha iyi ayak uydurması ve bulunduğu çevrenin bir parçası olması beklenir. Bebekler yaşamlarının ilk anlarında temel ihtiyaçlarını karşılayan kişilerle ilişki kurarlar (Morsümbül ve Çok, 2011). 3 yaşlarından itibaren kurulan bu iletişimin kardeşleri, oyun arkadaşları, aile bireyleri dışındaki yetişkinler ve sosyal çevredeki diğer bireyleri de içerdiği gözlemlenmektedir. Çocuk okul çağına gelince sosyal çevresi büyür ve bu büyüme

yaşam boyu artmaya devam eder. Sosyal gelişim, yaşam boyu sürüp gider, içine girdiğimiz yeni çevreler, ilişkileri kapsayan bir süreç olarak tanımlanır (Arıkoç, 2019).

Arzu, yükümlülük ve mecburiyetlerden meydana gelen sosyal hayata girmesi ile çocuklar yeteneklerini, becerilerini keşfeder ve geliştirirler. Bu becerileri;

- sosyal gelişimlerini doğru bir şekilde yön verebilmek,
- nazik olmak,
- diğer bireylere nasıl davranmak gerektiğini anlamak,
- sosyal gelişimin kurallarını anlamak, şeklinde de sırayabiliriz.

Sosyal gelişimde yetenek, tavır ve temel beceri aile içerisinde kazanılır. Anasınıfı, kreş ise ailenin kazandırdığı becerileri destekleyen, toplumsal hayata atılan ilk adım olarak çocuğu toplum içerisindeki hayata hazırlayan bir kurumdur. Yaşlıları ile uzman eğitimciler ile birlikte eğitim öğretim gören çocuğun ortaklaşa iş yapabilme kabiliyeti gelişir ve yaşlıları ile iletişim kurar. Çocuk başkalarına saygı duymayı, kendi hakkını korumayı ve paylaşmayı öğrenir (Ekinci-Vural, 2012).

Toplumsallaşmak tüm davranışlara tesir eden geniş bir süreçtir (Arıkoç, 2019). Bireyin toplumsallaşmayı çevresindeki birçok olay ve insanın, içerisinde bulunduğu şartların, örflerin, adetlerin, kuralların, fiziki koşulların ve daha birçok faktörün etkisi olmaktadır. Bütün bu değişkenlerin karışık etkileşimi, toplumun parçası olan bireyi meydana getirdiğini söyleyebiliriz.

Toplumun içerisindeki çevrenin ve sosyal yapının kültürel biçimde ele alındığı yaklaşıma sosyokültürel yaklaşım denir. Bu yaklaşımda beceri öğretiminde incelenen bir diğer kavrama ise yapı iskelesi denir. Belirli bir yerde eğitilmiş bir bireyin çocuğun yeteneklerini ele alarak, sahip olduğu yeteneği en üst seviyeye ulaşması için destek sağlar (Çahantimur ve Turgut-Yıldız, 2009). Bu çalışmalar, motivasyon, gösterip açıklama, ipuçları, özgüven aşılama, müzakere etme ve yüreklendirme yolu ile elde edilir. Bu beceriler sayesinde çocuk yaşamını sürdürebilme ve içerisinde bulunduğu toplumsal kültüre uyum sağlama konusunda yeterli olmalarına destek sağlar. Bu destek bir inşaat yapımındaki yapı iskelesi gibidir. Geçici olarak yardımcı olur. Çocuk gerekli yeterliliği kazandığı zaman destekleme biter (Arıkoç, 2019).

Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı'na göre, insanın diğerleri ile olan ilişkisi ve içinde bulunduğu kültürde gelişir. Bu yaklaşım insan hayatını 8 evreye bölmüştür. Her evrenin çözülecek bir sorunu ve gelişimsel vazifeleri vardır (Arıkoç, 2019). Kuramda Erikson'un kuramında çalışmamızın kapsamı olan lise öğrencileri ve lise çağına denk düşen bireylerin durumunu izah eden kuramlar ele alınarak ilerlenecektir. 11-17 yaş 'kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası' dönemidir. Lise çağında olan bireylerin gelişim süreçlerini anlama konusunda yardımcı olmaktadır. Kimlik kazanmaya karşı rol karmaşasındaki bireylerde genelde şu durumlar gözlenmektedir; kişi kendini farkına varma dönemine girmekte, kimlik kazanmaya çalışmakta, nasıl biri olduğu ve ilerleyen zamanlarda nasıl biri olacağına dair sorular sormakta bu sorulara cevap bulurken etrafındaki yaşlılarından etkilenmektedir (Özer, 2022).

5.evrede, ergen birey, karşısına çıkan seçenekler içerisinde kendisinin yaşam şeklini, iş seçimini, inançlarını en iyi şekilde sürdürmek için çaba harcamaktadır (Özgüngör ve Kapıkıran, 2011). Bu evrede kimlik kazanmak ön plandadır. Sorumluluk duygusu olan kişiler ise başarılı bir şekilde kimliklerini kazanmıştır. Kimlik gelişimi, bireyin iletişim becerilerindeki sürdürülebilirliği, özgüveni, belirlediği somut hedeflerine ulaşmaya ve başarmaya dair olan inancı göstermektedir (Özer, 2022).

Çocuk yetişkinliğe geçiş döneminde kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası yaşamaktadır (Senemoğlu, 2005). Bu dönemde çocuk ben kimim sorusu sorar ve bireyin kişiliğine karşı kanıları, görüş tarzı şekillenmektedir. Bu evrede ebeveynlerin etkisi azalır, yaşlılarının etkisi artmaktadır. Bireyin çevresindekilere karşı tutum, davranış ve iletişimlerinde yeni davranışlar oluşur ve bu davranışlardan birey olumlu ya da olumsuz şekilde etkilenebilmektedir (Özer, 2022).

Özellikle bireylerin lise çağlarına denk gelen bu dönemde, kendi kararlarının ardında durma çabası, anne-baba etkisinin azalması, iletişim kabiliyetlerine odakları, kazandıkları tutum ve davranışları, sağlıklı kararlar verememesi, davranışlarının olumlu ya da olumsuz etkilenmesi, davranışlarını sorgulaması, davranışlarının sorumluluğunu alabilmesi, kendisi hakkında pozitif duygular şekillendirmesi, yaptığı davranışların kıymetli olduğuna inanması, gencin kim olduğunu anlamadığı konusunda realist inançlara sahip olması, bir çok şeyi kendi başına öğrenmesi, kendi ilgi ve

yeteneklerini keşfedebilmesi ve bunlara bağılı olarak uygun bir kimlik hissi oluşun bireyin, kendisine özel bir değerler sistemi oluşturarak ileriye yönelik mesleki ve kimliğine ait planları organize etmesi gerekmektedir (Özer, 2022). Bu planları hazırlarken başarılı olması için tutum ve empati becerileri önem arz edebilir.

2.7.1. Empati

Empati, karşıdaki kişilerin his ve fikirlerinin tam anlamıyla farkında olunmasıdır. Kendini diğere kişilerin yerine koyma, onların hissettiklerini ve düşündüklerini anlayabilme, karşıdaki kişilerin sevinçlerini, hüznelerini anlama durumudur. Empati bilişsel ve duygusal olarak ilerlemektedir (Budak, 2005).

Duygusal empati; empati kurmak karşıımızdaki bireyi anlamaya çalışarak sağlanabilir. Karşıımızdaki kişinin tüm duygularını hissedebilmek için empati oldukça önemlidir. Empati yaptığımız kişiyi anlayabilmek için onun ruh halini yaşamak gerekir. Bu ruh hali paylaşımı ise empati becerimizin duygusal olarak gelişmesiyle ilişkilidir. Duygusal gelişim ile kişilerarası iletişim becerilerimiz daha kuvvetli olur (Rogers ve Akkoyun, 1983).

Bilişsel empati; bilişsel empati, bulunduğumuz dönemim şartlarına ve kurallarına göre anlamlandırma yeteneğidir (Özdağ, 1999; akt. Akkaya, 2017).

Bilişsel, duygusal empatinin en belirgin ortak noktası kişiler arası iletişimi sağlamak olduğu söylenebilir.

Bireyler karşıındakinin kendisi ile empati kurduğunu hissettiği zaman değer gördüğünü anlar ve psikolojik olarak rahatlar, çevre tarafından kabul edildiğini hisseder. Empati kuran kişi ise diğere insanlar tarafından değer görür (Alisinanoğlu ve Köksal, 2000; Kaçay, Güngör ve Soyer, 2021). Karşılıklı iletişimin içinde empatinin var olması, bireylerin aralarındaki saygı, sevgi ve bağıın daha kuvvetli olmasını sağlar (Öztürk,1993, akt; Günaştı, 2016)

2.7.2. Duygusal Mesafe

Bir toplulukta diğerklerinden farklı özellikleri bulunan bireylere öteki denir (Kühner, 2010). Öteki olarak adlandırılan birey bulunduğu topluluktan dışlanabilir ya da kötü muamele görebilir. Örneğin farklı milliyete sahip olmak, ten rengi, dini görüş, kültürel farklılıklar, milliyet ve bazı engel durumları ötekileştirilmenin bazı sebepleridir (Şenşekerci, 2017).

Ötekileştirme kültürel, psikolojik ve ekonomik gibi çok boyutlu bir yapıdır (Spivak, 1985). Özellikle eğitim kurumlarında engelli öğrenciler bu konuda en çok etkilenenlerdir (Baddeley, 2016). Nerede ve nasıl olursa olsun bu sorun olumsuz birçok sonuç ortaya koyabilir.

Toplum ile bütünleşmekte zorluk çeken engelli bireyler ötekileştirilerek içine kapama, psikolojik bunalıma girme, yaşam doyumunun azalması gibi güçlükler yaşayarak topluma uyum sağlamak ve yaşamını sürdürmekte zorluklar çekebilir. Engelli bireyler ancak çevresi tarafından kabul görülürse, kendini ait hissedebilirse topluma uyum sağlayarak bireysellik kazanabilir.

Toplumda öteki olarak adlandırılan birey ile diğerk bireyler arasındaki mesafe, üstünlük hissi gibi sağlıksız bir zihinsel yapıdır (Staszak, 2009). Toplumun üyelerinin ötekine karşı hissettiği duygular, duygusal mesafeyi belirlediği düşünülmektedir. Ötekileştirileni tanıyarak onu daha rahat bir şekilde anlayabiliriz (Büyükdağ, Gülper ve Çelikçeken, 2019). Öteki olarak adlandırılan kişi hakkında doğru bilgiler edindikçe aramıza koyduğumuz mesafe azalacak ve yerini empatiye bırakacaktır (Yılmaz, 2018). Toplumdaki bireylerin öteki kişilere karşı aralarındaki duygusal mesafeyi bilmeleri dünya barışı ve farklı kültürel yapılar için önemli bir konudur (Büyükdağ ve ark., 2019).

2.8. Duygusal Yönetim-Duygusal Sistem

Bireyin duygularını yönetmesi; duyguları ile ilgili tecrübelerinin ve anlatımlarının yoğunluğu, etki süresi, hedef ve beklentilerini gidermek için fazla ya da yetersiz bulunduğu muhtaç olduğu bir yetenektir (Arıkoç, 2019). İçinde

bulduğumuz duygulara önceden hazır olmak, duyguları en iyi şekilde yönetmek ve karşıya iletmenin birey için duygu yönetimi olduğu söylenebilir. Her an içinde bulunduğumuz duygular değişiklik gösterebilir bu duygularla karşılaşmaya hazır olmak, duygularımızı doğru bir şekilde yönlendirmek ve karşı tarafa aktarmak için duygu yönetimine sahip olmak gerektiği söylenebilir.

Duygu yönetimi, içinde bulunduğumuz toplumun kültürel ve sosyal faktörlerini ileten sosyalizasyon yoluyla kazanılır. Çevremiz ile etkileşimimizin sonucunda, duygularımızı hangi durumda nasıl düzenleyeceğimizi ve tepki vermemiz gerektiğini öğreniriz. Bu yol ile birey edindiği duyguyu toplumun kurallarına uygun bir şekilde yönetme kabiliyetine sahip olur (Arıkoç, 2019).

2.9. Spor

Spor, kaba motor ve psikomotor etkinlikler sayesinde vücudun hareket mekanizmasının geliştirmede etkili olduğu söylenebilir. Spor etkinlikleri engelli bireyler için özel eğitim ve iyileştirme amaçlı uygulanabilir ancak günümüzde aynı zamanda bilişsel, motor ve psikolojik gelişimlerinde de olumlu katkı sağlarken aynı zamanda diğer bireylerle etkileşim içinde olarak topluma uyum sağlama sürecinde de olumlu katkıları olduğu söylenebilir.

Spor, bireylerin enerjilerini dışarı atarken vücut işlevlerini çalıştırır ve diğer bireyler ile uyum sağlamalarına katkı sağlar. Spor, zihinsel ve fiziksel açıdan gelişmesini sağlayarak motorik becerileri, dengeyi, el- göz koordinasyonu sayesinde denge becerilerini geliştirerek bireyin eğitimine olumlu birçok etkisi vardır. Spor sayesinde kapasite ve problem çözme yetenekleri artar (Gür, 2001).

2.9.1. Sporun Akran İlişkilerine Faydası

Sporun bireyler için farklı bir önemi olduğu söylenebilir. Sporun, bireyin fiziksel, bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimi etkileyen bir beceri olduğu bilinir. Bireyler spor faaliyetleri sayesinde akranları ile etkileşim içinde olur arkadaş grupları içerisinde yer alır, fiziksel ve sosyal gelişimlerini bir arada gerçekleştirebilirler (İlhan, 2008). Akranların spor sayesinde sosyalleştiği söylenebilir.

Sosyalleşme sayesinde bireyler, akranları ile iletişim kurar, kültürel etkileşimleri artar ve sosyal yaşamdaki kuralları öğrenirler. Bu bakımdan sosyalleşme akran ilişkileri için temel unsurlardan biridir (Küçük ve Koç, 2004).

Spor faaliyetlerine katılmanın akran ilişkilerine olan yararlarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Birey toplumda aktif şekilde rol alabilir.
- Spor bireylerin yaşam biçimlerini ve maddi güçlerinde önemli bir değişiklik olmadan sosyalleşebilirler.
- Spor yoluyla farklı kültürleri tanıma, farklı şehirdeki akranları ile sosyalleşme açısından öneme sahiptir.
- Spor etkinliklerine katılan bireyler sosyal bir statü kazanır.
- Bireyler spor sayesinde akranları ile grup etkinliklerinde birlikte hareket edebilme becerileri de gelişim sağlamak ve birey akranları ile bir arada kendini ait hissetme gibi duyguları kazanarak sosyalleşmektedir (Açak, 2006).

Spor, akranların birlikte hareket etmesi, mesuliyet alması ve düzen sağlayabilmesi gibi becerileri kazandırarak bireyin toplumsallaşmasına yardımcı olmaktadır. Spor, bireylerin sosyal ilişkilerinin gelişmesinde ciddi bir yer edindiği ve bireylerin sosyal açıdan aktif bir yaşam sürmesinde sporun önemi es geçilmemelidir (Küçük ve Koç, 2004).

2.9.2. Sporun Kaynaştırmaya Etkisi

Kaynaştırma öğrenciler spor yaptıkları esnada duyuşsal, bilişsel ve motor becerileri geliştiren etkinlikler sayesinde diğer bireyler ile sosyalleşerek benlik duygusu ortaya çıkar (Erdemli, 2008). Bireyler spor ile ilgilenirken sağduyu, anlayış, paylaşma vb. özellikleri kazanır. Spor ile ilgilenirken bireyler enerjilerini olumlu bir şekilde yönlendirebilirler. Spor yoluyla saldırganlık ve negatif tutumlar en aza indirgenir ve bireylerdeki yalnızlık duygusunu en az düzeye düşer (Kaya, 2003).

Kaynaştırma öğrencilerinin kaba motor gelişimleri için de spor faaliyetleri oldukça önem taşımaktadır. Spor sayesinde engelli bireyin kas ve sinir sistemi gelişmektedir. Bireyin zihinsel, fizyolojik ve metabolik gelişiminde artış

görülmektedir. Bu gelişim süresi zarfında spor, rehabilitasyon ile ortak aktiviteler içermesi oldukça önem taşımaktadır (Kaya, 2003).

Spor uğraşına bağlı olarak bir topluluğun parçası olmak, diğer bireyler ile etkinliklere dahil olmak kaynaştırma öğrencisinin motor becerilerinin yanında sosyal ve duyuşal gelişimi için yararlı olabilir. Ayrıca diğer bireyler ile spor yapmak engelli bireylere cesaret verir, grup ya da bireysel aktiviteler ile toplumdaki diğer bireylere nasıl davranmaları gerektiği ile ilgili olumlu yönde gelişim görüldüğü söylenebilir. Bu süre zarfında iletişim beceriler, sosyal davranışların ortaya çıktığı bir süreç olarak ifade edilebilir.

Spor ve sporla uğraşmanın da öğrencilerin empati ve duyuşal mesafelerini artırıcı faaliyetler olabilir. Özel gereksinimli bireylerle normal gelişimli bireylerin ortak bir şekilde gerçekleştirebileceği spor faaliyetleri onların sosyal kabulleri için olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. Spor bireyde her türlü durumu anlama ve anlamlandırma konusunda önemli bir faktördür. Sosyokültürel faaliyetler arasında okullarda spor ile ilgili faaliyetler düzenlenmesi kaynaştırma uygulamaları açısından kıymetlidir. Özel gereksinimli öğrenciler ile normal gelişimli öğrenciler arasında sosyal etkinlikleri arttırmak, iletişim ve etkileşimlerini keyifli bir hale getirmek duyuşal mesafe ve empati yordamalarında katkı sağlayacak motivasyonlardandır. Dolayısıyla bu tür etkinlik ve faaliyetleri artırmanın olumlu sonuçları olacağı düşünülmektedir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın yöntemi ele alınmıştır. Araştırma modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına, verilerin çözümlenmesine ve yorumlanmasına ilişkin bilgiler bu bölümün içeriğini oluşturmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Lisede öğrenim görmekte olan katılımcıların duygusal ve empati düzeylerinin sosyal kabule etkisinin incelendiği bu araştırmada ilişkisel tarama modelinde betimsel bir yapıda kurgulanmıştır. İlişkisel tarama modeli ise, iki ve daha çok sayıda değişken arasında birlikte değişim varlığını ya da derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2009).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Marmara ve Ege bölgesinde lise öğrenimi görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemi ise kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilen lise düzeyindeki 721'i kadın, 411'i erkek olmak üzere 1132 öğrenciden oluşturmaktadır.

Tablo 3.1. Araştırmaya katılan bireylere ilişkin tanımlayıcı bilgileri.

Değişkenler	F	%	
Cinsiyet	Kadın	721	63.7
	Erkek	411	36.3
	Toplam	1132	100
Yaş	14-15	517	45.7
	16-17	494	43.6
	18 yaş ve üzeri	121	10.7
	Toplam	1132	100

Tablo 3.1. (devam)

Değişkenler		F	%
Sınıf	9	354	31.3
	10	292	25.8
	11	298	26.3
	12	188	16.6
	Toplam	1132	100
Spor Yapma Durumu	Evet	733	64.8
	Hayır	399	35.2
	Toplam	1132	100
Lisanslı Sporcu Olma Durumu	Evet	215	19
	Hayır	917	81
	Toplam	1132	100
Haftalık Spor Yaptığı Gün Sayısı	Hiç	350	30.9
	1-3 gün	575	50.8
	4-6 gün	150	13.3
	Her gün	57	5
	Toplam	1132	100
Ailede Engelli Birey Olma Durumu	Evet	79	7
	Hayır	1053	93
	Toplam	1132	100

Araştırmaya toplamda 1132 birey katılmıştır. Bu bireylerin büyük çoğunluğunu (%63.7) kadınlar oluşturmaktadır. Bireylerin yaş aralığına bakıldığında en fazla 14-15 yaşında olanların (%45.7) ve en az bireyin 18 yaş ve üzeri (%10.7) olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğunun (%64.8) spor yaptığı görülmektedir. Öğrencilerin çok büyük çoğunluğunun (%93) ailesinde engelli birey olmadığı görülmektedir

3.3. Verilerin Toplanması

Veriler, Marmara ve Ege bölgesinde Lise öğrenimi gören 9, 10, 11, 12. Sınıf öğrencilerine 17 Ekim 2022 - 17 Nisan 2023 tarihleri arasında toplanmıştır.

Uygulamalar gerçekleştirilmeden önce Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan gerekli izinler alınmıştır. Ayrıca katılımcılar, anketi cevaplamadan önce araştırmaya katılımın gönüllü olduğu, verdikleri cevapların gizli kalacağı, araştırma sürecinde istedikleri zaman herhangi bir yaptırma uğramadan araştırmadan çekilebilecekleri hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcılar veri toplama araçlarını yaklaşık olarak 20 dakika içerisinde cevaplamıştır. Katılımcılara yüz yüze, posta yolu ile ve çevrimiçi anket yöntemi ile ulaşılmıştır. Araştırma çerçevesinde gönderilen 1500 anketten 1462 kişiden geri dönüş alınabilmiş ve eksik ve/veya hatalı olan 330 anket araştırma kapsamı dışında tutularak toplam 1132 anket değerlendirmeye alınmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada gerekli ölçek izinleri alınmış ve lise öğrencilerinin demografik özelliklerinin yanında sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati düzeyleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla kişisel bilgi formu ile kullanılan ölçeklere ilişkin ifadelerin yer aldığı online bir anket formu hazırlanmıştır. Lisede öğrenim gören öğrencilere uygulandıktan sonra gerekli veriler toplanmıştır. Anket formunda yer alan ölçeklere ait ayrıntılı bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Lise öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek üzere araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu tek bir form üzerine yerleştirilmiştir.

Kişisel bilgi formunda; lise öğrencilerinin cinsiyet, yaş, sınıf, spor yapma durumu, lisanslı spor yapma durumu ve haftada kaç gün spor yaptığı bilgileri yer almaktadır.

3.4.2. Sosyal Kabul Ölçeği (SKÖ)

Araştırmada grubundaki öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine yönelik sosyal kabul düzeylerine ilişkin verileri toplamak amacıyla Sosyal Kabul Ölçeği (SKÖ) kullanılmıştır.

Sosyal Kabul Ölçeği (SKÖ), Siperstein (1988) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine yönelik sosyal kabul tutumlarını ölçmektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenirlik çalışması Civelek (1990) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin geçerlilik güvenirlik çalışması esnasında 5 uzman Türkçe tercümesini yapmıştır ve uzman görüşleri de dikkate alınarak gerekli düzenlemeler yapılmış ve testin kapsam geçerliliğinden emin olunmuştur. Daha sonra 38 normal gelişim gösteren öğrencilere test uygulanmış ve ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0.83 olarak belirtilmiştir. Bu çalışmada ise Cronbach's Alpha değeri 0.91 olarak hesaplanmıştır.

3.4.3. Ötekine Karşı Duygusal Mesafe Ölçeği

Araştırmada grubundaki öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine yönelik duygusal mesafe düzeylerine ilişkin verileri toplamak amacıyla Ötekine Karşı Duygusal Mesafe Ölçeği kullanılmıştır.

Ötekine Karşı Duygusal Mesafe Ölçeği, Yılmaz (2018) tarafından toplumsal sınıf, dini inanç, yaşam tarzı, cinsel tercih, siyasi görüş gibi konularda bireylerin birbirleri ile aralarına koydukları mesafeleri ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 4 senaryo, 32 duygudan oluşan dokuzlu Likert tipi derecelendirmeye sahiptir. Her senaryoda 4 olumlu, 4 olumsuz toplam 8 duygu düzeyine göre puanlama yapılmaktadır. Ölçek "Ötekine Karşı Duygusal Yakınlık" ve "Ötekine Karşı Duygusal Uzaklık" olarak iki boyutlu ve "Uzak Alandaki", "Kamusal Alandaki", "İş Hayatı Alanındaki" ve "Özel Alandaki" duygusal mesafe olarak dört boyutludur.

Ötekine Karşı Duygusal Mesafe Ölçeği iki boyutlu yapısı ve dört boyutlu yapısı ile yeterli geçerlik ve güvenirlik şartlarını taşımaktadır. Üstelik ölçek, Evrensellik Farklılık Ölçeği ile test edilerek uyum geçerliliğinin olduğu belirlenmiştir (Yılmaz, 2018). İki boyutlu bir ölçek yapısı için her boyutun minimum değeri 0.16 ve maksimum değeri 0.144'tür. 4 boyutlu bir yapı için her boyuttan alınabilecek en düşük puan 4, en yüksek puan ise 32'dir. Bu çalışmada ise Cronbach's Alpha değeri 0.87 olarak hesaplanmıştır.

3.4.4. KA-Sİ Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği

Araştırmada grubundaki öğrencilerin empatik eğilim düzeylerine ilişkin verileri toplamak amacıyla KA-Sİ Ergenler için Empatik Eğilim Ölçeği kullanılmıştır.

KA-Sİ Ergenler için Empatik Eğilim Ölçeği Kaya ve Siyez (2010) tarafından ergenlerin empatik eğilimlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 17 maddeden oluşan ölçek bilişsel ve duygusal empati olarak 2 alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçek 1''Bana hiç uygun değil'', 5 ''Bana tamamen uygun'' olarak 5'li Likert tipinde bir ölçektir. Ölçekten alınacak puanların arttıça empatik eğilim düzeyinin de artması olarak yorumlanmıştır (Kaya ve Siyez, 2010). Ölçeğin geçerlilik güvenirlilik çalışmasında açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda bulunan faktörler doğrulamalı faktör analizi ile ölçülmüştür. Yapılan geçerlilik ve güvenirlilik çalışmaları sonucunda ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0.87 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ise Cronbach's Alpha değeri 0.91 olarak hesaplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin betimsel istatistiklerinde IBM SPSS Statistics 23 paket programı ve excel veri tabanı kullanılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla betimleyici istatistikler (yüzde, frekans, ortalama ve standart sapma) kullanılmıştır. Verilerin normallik sınaması Skewness ve Kurtosis değerleri ile test edilmiştir. Çarpıklık ve basıklık katsayıları +2 ile -2 aralığında değer almış olan grupların normal dağılım gösterdiği kabul edilmektedir (George ve Mallery, 2016). Çalışmada kullanılan tüm ölçekler için geerleştirilen normallik varsayımı testinde ölçek ifadelerinin basıklık ve arpıklık katsayıları göz önüne alındığında, bütün ifadelerin değerlerinin +2 ve -2 aralığı içerisinde olduğu gözlenmektedir. Bu durum verilerin normal dağılım gösterdiğine yönelik bir bulgu olarak değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Normal dağılım gösteren değişkenlerin analizinde parametrik test teknikleri kullanılmıştır. Değişkenler arasında farklılıkların belirlenmesinde ise iki grup için bağımsız örneklem T-testi, ikiden fazla gruplar için tek yönlü varyans analizinden yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucunda farkın kaynağının belirlenmesinde Post-hoc testi kullanılmıştır.

Değişkenler arası ilişkileri belirlemede pearson korelasyon analizi, değişkenler arasındaki etkiyi belirlemek için regresyon analizi kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4.1. Duygusal mesafe ve empati değişkenleri ile sosyal kabul ilişki analizi.

Değişkenler	N	p	Sosyal Kabul
Duygusal Mesafe	1132	0.000	-0.302**
Empati	1132	0.000	-0.395**

** $p < 0.01$

Yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonucunda öğrencilerin duygusal mesafe ve empati düzeyleri ile sosyal kabul düzeyleri arasında anlamlı ve negatif yönde ve orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($p < 0,01$).

Tablo 4.2. Duygusal mesafe ve empati düzeyinin sosyal kabul düzeyine etkisinin incelenmesi.

Değişken	Sosyal Kabul				
	R ²	F	p	β	T
Duygusal Mesafe	0.194	136.26	0.000	-0.134	-7.30
Empati			0.000	-0.359	-12.018

$p < 0.01$

Regresyon analizi sonucunda sosyal kabul düzeyindeki varyansın %19'unun duygusal mesafe ve empati düzeyi tarafından açıklandığı bulunmuştur. Buna göre, duygusal mesafe ve empati, sosyal kabul düzeyini negatif yönde ve anlamlı olarak yordamaktadır. $\beta = -.134; -.359$, $p < 0.01$

Tablo 4.3. Öğrencilerin sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması.

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	P
Sosyal kabul	Kadın	721	1.95	0.61	-5.636	0.000
	Erkek	411	2.20	0.768		
Duygusal mesafe	Kadın	721	4.33	0.977	0.566	0.572
	Erkek	411	4.30	1.157		
Empati	Kadın	721	3.15	0.609	6.89	0.000
	Erkek	411	2.89	0.666		

$p < 0.05$

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal kabul ve empati duyguları üzerinde cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Uygulanan analiz sonuçlarına göre; erkeklerin sosyal kabul düzeyleri kadınlara oranla daha fazladır. Empati düzeylerine bakıldığında ise; kadınların erkeklere oranla daha fazla empati düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Ancak duygusal mesafe ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

Tablo 4.4. Katılımcıların sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, yaş değişkenine göre one-way anova sonuçları.

	Yaş	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlılık
Sosyal kabul	14-15	517	2.12	0.695	7.19	0.001	1-2;1-3
	16-17	494	2.00	0.674			
	18 ve üzeri	121	1.89	0.672			
Duygusal mesafe	14-15	517	4.32	1.08	0.111	0.895	
	16-17	494	4.31	0.999			
	18 ve üzeri	121	4.36	1.08			
Empati	14-15	517	2.95	0.682	2.6	0.000	2-1;3-1
	16-17	494	3.14	0.591			
	18 ve üzeri	121	3.16	0.611			

$p < 0.05$

Tabloya bakıldığında, bireylerin yaşları açısından, sosyal kabul ve empati düzeylerinde bir farklılığın olduğu görülmektedir ($F= 7.19$; $F=12.6$; $p < 0.05$). Bireylerin yaşlarının sosyal kabul ve empati düzeyleri üzerinde, hangi yaş grubunun farkı yarattığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey test sonuçlarına göre; yaşı 14-15 olan öğrencilerin ($X = 2.12$), 16-17 ($X = 2.00$) ve 18 yaş üzeri ($X=1.89$) olan öğrencilerden daha fazla sosyal kabul düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca empati düzeylerindeki farklılığı hangi yaş grubunun yarattığını görmek amacıyla yapılan Tukey test sonucuna göre; 18 yaş ve üzeri olan öğrencilerin ($X= 3.16$) ve 16-17 yaş olan öğrencilerin ($X= 3.14$), 14-15 yaşında olanlardan ($X= 2.95$) daha yüksek empati düzeyine sahiptir. Ancak duygusal mesafe ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 4.5. Katılımcıların sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, sınıf değişkenine göre one-way anova sonuçları.

	Sınıf	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlılık
Sosyal kabul	9	354	2.20	0.722	10.21	0.000	1-2;1-3;1-4
	10	292	2.01	0.621			
	11	298	1.93	0.685			
	12	188	1.98	0.670			
Duygusal mesafe	9	354	4.33	1.09	0.855	0.464	
	10	292	4.24	0.977			
	11	298	4.34	0.900			
	12	188	4.39	1.25			
Empati	9	354	2.89	0.668	13.495	0.000	3-1;3-2; 3-4
	10	292	3.07	0.652			
	11	298	3.20	0.563			
	12	188	3.12	0.636			

$p < 0.05$

Tabloya bakıldığında, bireylerin gittiği sınıf açısından, sosyal kabul ve empati düzeylerinde bir farklılığın olduğu görülmektedir ($F= 10.21$; $F=13.49$; $p < 0.05$). Öğrencilerin sınıflarının sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati düzeyleri üzerinde, hangi sınıfın farkı yarattığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey test sonuçlarına göre;

9. sınıf olan öğrencilerin ($X = 2.20$), 10. ($X = 2.01$), 11. ($X=1.93$) ve 12. ($X= 1.98$) sınıf olan öğrencilerden daha yüksek sosyal kabul düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca empati değişkenine bakıldığında; 11. Sınıf olan öğrencilerin ($X= 3.20$), 9. Sınıf ($X= 2.89$), 10. Sınıf ($X= 3.07$) ve 12. Sınıf ($X= 3.12$) olanlardan daha yüksek empati düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Ancak duygusal mesafe ile sınıf arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 4.6. Öğrencilerin sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, ailede engelli birey olma durumuna göre karşılaştırılması.

	Ailede Engelli		N	$\bar{X}$	SS	t	P
	Birey Durumu	Olma					
Sosyal kabul	Evet		79	2.08	0.780	-0.406	0.686
	Hayır		1053	2.04	0.680		
Duygusal mesafe	Evet		79	4.34	1.05	0.152	0.880
	Hayır		1053	4.32	1.04		
Empati	Evet		79	2.96	0.687	-1.45	0.175
	Hayır		1053	3.06	0.639		

$p < 0.05$

Araştırmaya katılanların sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati düzeylerine bireylerin ailelerinde engelli birey olma durumu açısından bakıldığında, anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p<0.05$).

Tablo 4.7. Öğrencilerin sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, lisanslı sporcu olma durumuna göre karşılaştırılması.

	Lisanslı		N	$\bar{X}$	SS	t	P
	Sporcu Durumu	Olma					
Sosyal kabul	Evet		215	2.02	0.738	-0.582	0.561
	Hayır		917	2.05	0.675		

Tablo 4.7. (devam)

		Lisanslı Sporcu Olma durumu		N	$\bar{X}$	SS	t	P
Duygusal mesafe	Evet			215	4.59	1.16	3.85	0.000
	Hayır			917	4.26	1.00		
Empati	Evet			215	3.06	0.693	0.044	0.965
	Hayır			917	3.06	0.631		

$p < 0.05$

Araştırmaya katılanların sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati düzeylerine lisanslı sporcu olma durumu açısından bakıldığında, duygusal mesafe düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Uygulanan analiz sonuçlarına göre; lisanslı sporcu olanların, lisanslı olmayanlara oranla duygusal mesafe düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Ancak Sosyal kabul düzeyi ve empati düzeyi ile lisanslı sporcu olma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

Tablo 4.8. Öğrencilerin sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, spor yapma değişkenine göre karşılaştırılması.

		Spor Yapma Durumu		N	$\bar{X}$	SS	t	P
Sosyal kabul	Evet			733	2.03	0.71	-0.997	0.319
	Hayır			399	2.07	0.64		
Duygusal mesafe	Evet			733	4.40	1.08	3.323	0.001
	Hayır			399	4.18	0.966		
Empati	Evet			733	3.06	0.658	0.111	0.911
	Hayır			399	3.05	0.615		

$p < 0.05$

Öğrencilerin sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati düzeylerine spor yapma durumu açısından bakıldığında, duygusal mesafe düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Uygulanan analiz sonuçlarına göre; spor yapanların

yapmayanlara oranla duygusal mesafe düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Sosyal kabul ve empati düzeyleri ile spor yapma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.9. Katılımcıların sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, haftalık spor sayısı değişkenine göre one-way anova sonuçları.

	Haftalık Spor Sayısı	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlılık
Sosyal kabul	Hiç	350	2.02	0.645	890	0.446	
	1-3 gün	575	2.07	0.701			
	4-6 gün	150	2.04	0.625			
	Her gün	57	1.93	0.917			
Duygusal mesafe	Hiç	350	4.27	0.970	5.02	0.002	1-3;2-3
	1-3 gün	575	4.26	1.02			
	4-6 gün	150	4.56	1.19			
	Her gün	57	4.60	1.15			
Empati	Hiç	350	3.11	0.625	1.11	0.340	
	1-3 gün	575	3.04	0.632			
	4-6 gün	150	3.01	0.970			
	Her gün	57	3.03	0.776			

$p < 0.05$

Tabloya bakıldığında, bireylerin haftada kaç gün spor yaptığı değişkeni açısından, sosyal kabul ve empati düzeylerinde bir farklılığa rastlanmamıştır. Öğrencilerin spor yaptığı gün sayısının duygusal mesafe düzeylerine etkisi olduğu görülmüş ve bu etkiyi neyin yarattığını belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmıştır. Bu testin sonucuna göre; hiç spor yapmayanlar ($X = 4.27$) ve 1-3 gün spor yapanlar ($X= 4.26$), 4-6 gün spor yapanlara oranla ($X= 4.56$) daha az duygusal mesafe düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

5. TARTIŞMA

Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin duygusal mesafe ve empati düzeyleri ile sosyal kabul düzeyleri arasında hem anlamlı hem de negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Buna göre sosyal kabul düzeyinin yüksek olduğu bir sınıfta, empati düzeyinin de yüksek olacağını söylemek mümkündür. Aynı şekilde bir grup veya ortamda sosyal kabul düzeyinin düşmesi, empati düzeyini de düşürecektir. Duygusal mesafe ve empati arasındaki ilişki ise negatiftir. Empatinin duygusal bir yaklaşım olduğunu düşünürsek, duygusal mesafenin indirgendiği bir ortamda empati düzeyinin yükseleceği görülmektedir. Literatür incelemeleri yapıldığında bulguları destekler nitelikte bazı çalışmalara rastlanmıştır. Örneğin, Çetin (2018) yaptığı çalışmada, öğrencilerin duygusal mesafe ve empati düzeyleri ile sosyal kabul düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde, Şirin ve ark. (2018) yaptığı çalışmada, öğrencilerin duygusal mesafe ve empati düzeyleri ile arkadaşlık ilişkileri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. Bu çalışmalar da duygusal mesafe ve empati düzeylerinin sosyal ilişkileri etkilediğini göstermektedir. Ancak genellikle literatürdeki çalışmalara bakıldığında pozitif düzeyde ilişkilere rastlanmaktadır. Örneğin, Tatar ve ark. (2020) genç yetişkinlerde duygusal zekâ, empati ve sosyal beceri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu bulmuştur. Uysal (2019) ise çalışma sonuçlarında normal gelişim gösteren ilkökul öğrencilerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik duygusal mesafe düzeyleri ile empatik eğilim düzeyleri arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Duygusal mesafe, empati ve sosyal kabul arasındaki ilişkiyi etkileyen faktörler ise çeşitli olabilir. Bu faktörler arasında bireysel özellikler (kişilik, zeka, cinsiyet vb.), ailevi özellikler (aile yapısı, ebeveyn tutumu, aile içi iletişim vb.), kültürel özellikler (değerler, normlar, inançlar vb.), sosyal özellikler (arkadaşlık ilişkileri, grup normları, rol modeller vb.) sayılabilir. Bu faktörlerin her birinin duygusal mesafe, empati ve sosyal kabul üzerinde farklı derecelerde etkisi olabilir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda, duygusal mesafe ve empati ile sosyal kabul düzeyi arasında negatif yönde ve anlamlı bir etkinin olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Bu sonuç, empati düzeyi iyi olan kişilerin başkalarının duygu ve düşüncelerini daha iyi anlayabildikleri ve bu nedenle onlara daha yakın hissedebildikleri varsayımıyla uyumludur. Duygusal mesafe ise, kişiler arası ilişkilerde soğukluk, uzaklık ve yabancılaşma hissi yaratan bir faktördür (Ekşi ve ark., 2020). Dolayısıyla, empati ile duygusal mesafe arasında negatif bir ilişki olması beklenen bir durum olduğunu söyleyebiliriz. Ekşi ve ark. (2000) Türkiye’de yaşayan Suriyelilere karşı oluşan sosyal mesafeyi incelemek ve insanların sosyal mesafesi ile maneviyatları arasındaki ilişkide empati ve toplumsal baskınlığın aracı rolünü değerlendirmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde, duygusal mesafe ve empati, sosyal kabul düzeyini negatif yönde ve anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Bu bulgu, empati düzeyi iyi olan bireylerin kendilerinden farklı olan kişilere karşı daha hoşgörülü ve anlayışlı olma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Araştırma sonuçlarına tutarlı olarak, duygusal mesafeyi “başkalarının duygularını anlamakta zorlanma” olarak tanımlayan çalışma ile uyumlu bir sonuç gösterirken, empatinin sosyal kabulü artırdığına dair öne sürülen kuramsal modellerle de tutarlı bir sonuç göstermektedir (Davis, 1983). Ancak üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ile empati düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Akgün ve Çetin, 2018). Bu sonuç empatinin kişiler arası iletişimi geliştirdiğini ve sosyal kabulü artırdığını göstermektedir. Benzer şekilde Yağcı ve ark. (2021) üniversite öğrencilerinin empati becerileri, affetme eğilimleri ve bütünlük duyguları arasında anlamlı ilişki olduğunu saptamıştır. Bu sonuç empatinin toplumda olumlu ilişkiler kurma konusunda desteklemektedir. Alan yazındaki diğer çalışmalar ise çocukların duygularını farkına varma ve empatik eğilim davranışlarında artış görülmesinin, sosyal kabul düzeylerinin artmasında etkili olduğunu göstermektedir (Bakkaloğlu ve ark., 2018; Karagüven ve Hülya, 2015; Schmidbirincit ve ark., 2015). Empati düzeyi yüksek olan kişiler, genellikle daha alturistik, prososyal ve yardımsever davranışlar sergilerken, empati düzeyi düşük olan kişiler, daha baskın, rekabetçi ve ayrımcı olma eğilimindedir. Bu durum, empati düzeyi düşük olan kişilerin, sosyal kabul düzeylerini artırmak için daha fazla çaba göstermelerine veya sosyal kabulü sağlayan faktörlere daha çok önem vermelerine neden olabilir ayrıca empati düzeyi azaldıkça sosyal kabulün artmasına sebep olabilir.

Cinsiyet değişkeni ele alındığında erkeklerin sosyal kabul düzeyleri kadınlara oranla daha fazla çıkmıştır. Fakat alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde, kadınların erkeklere göre sosyal kabul düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Boer ve

ark., 2013; Ercan, 2001; Findler ve ark., 2007; Hergenrather ve Rhodes, 2007; Vignes ve ark., 2009). Bunun nedenlerini çevresel faktörler (Bireylerin yaşadıkları toplumun kültürel, ekonomik, politik ve hukuki yapısı, sosyal kabul düzeylerini etkileyebilir.), aile yapısı (Bireylerin aile içindeki rolleri, ilişkileri ve iletişim biçimleri, sosyal kabul düzeylerini etkileyebilir. Örneğin, aile içinde baskıcı, otoriter ve şiddet içeren bir ortamda büyüyen bireylerin sosyal kabul düzeyleri düşük olabilir. Bunun tersine, aile içinde demokratik, sevgi dolu ve destekleyici bir ortamda büyüyen bireylerin sosyal kabul düzeyleri yüksek olabilir.) gibi sebeplere bağlamak mümkündür.

Empati düzeylerini ele aldığımız zaman ise; kadınların erkeklere oranla daha fazla empati düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Böyle olmasının en büyük etkeni kadınların daha duygusal olmaları ve bu konuda hassas olmalarıdır. İlgili alan yazın bu çalışmayı destekler nitelikte olup; kız öğrencilerin erkeklere göre empati düzeylerinin daha yüksek olduğunu kanıtlamıştır (Ceyhan, 1993; Derman-Taner, 2013; Güngör, Kurtipek ve Tolukan, 2020; Güngör ve Esentürk, 2020; Hasta ve Güler, 2013). Rehber (2009) yapmış olduğu bir çalışmada öğrencilerin empatik eğilimlerine göre problem çözme davranışlarını incelemiştir. Çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin empati düzeylerinin incelediği bir diğer araştırmada, kız öğrencilerin empati beceri düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır (Yüksel, 2004). Cinsiyet değişkeninin empati üzerinde etkili olduğu bulgusunu elde etmişlerdir.

Diğer bir bulguya göre; bireylerin yaşları bakımından, sosyal kabul ve empati düzeylerinde bir farklılık tespit edilmiştir. Tukey test sonuçlarına göre, yaş ilerledikçe sosyal kabul düzeyinin düştüğü söylenebilir. Empati düzeyi açısından bakıldığında zaman ise Tukey test sonuçlarına göre, yaş ilerledikçe empati düzeyi artmaktadır. Yaş ilerledikçe sosyal kabul düzeyinin düşmesi, bireylerin büyüdükçe yalnız vakit geçirme isteğinin artmasıdır. Genel olarak çevremize baktığımızda, ergenliğe yeni girmiş ve çıkmış bireylerin sosyalleşmediklerini, akranlarıyla birlikte vakit geçirmek istemediklerini ve yalnız vakit geçirmenin daha kaliteli bir düşünce olduğunu savunduklarını görmekteyiz. Dolayısıyla yaş ilerledikçe sosyal kabul düzeyinin düştüğünü söylemek mümkündür.

Empati düzeyi değişkeni dikkate alındığında, bireyler belli yaş aralığında karşısındaki insanın düşünce ve duygularına pek önem vermezler. Fakat yaş ilerledikçe, karşımızda bulunan insanın fikirlerine ve duygularına kulak vermenin, empati yapmanın, konuşmaktan çok dinlemek gerektiği anlaşılıyor. Bu bağlamda, toplumda yaş ilerledikçe empati düzeyinde artış meydana gelir. Yapılan bir çalışmada, Araştırmada kaynaştırma öğrencilerinin akademik ve sosyal yönden problemleri davranışları çerçevesinde tanımlandığı, kaynaştırma öğrencilerinin, akranları tarafından sosyal kabul görmediği belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre özel gereksinimli bireylere yönelik sosyal kabulün artırılması için öğretmen yeterliliklerinin geliştirilmesi, öğrenci ve ailelerinin bilgilendirilmesi önerilmiştir. (Aktan ve ark., 2019). Bir diğer araştırmaya göre; ilkokul öğrencileri arasında, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin empati düzeylerinin yüksek olduğu, dördüncü sınıfların üçüncü sınıflara göre bilişsel ve duygusal olarak empati düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenmiştir (Uysal, 2019).

Tukey testine göre; sınıf grubunun sosyal kabul ve empati düzeylerine etki ettiği görülmektedir. Tukey test sonucuna göre; 9.sınıfların, 12.sınıflara göre daha yüksek bir sosyal kabul düzeyine sahip olduğu saptanmıştır. Empati düzeyi açısından da üst sınıfların yani 11.sınıf ve 12.sınıfların, alt sınıflara göre empati düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durumun yaş testiyle dolaylı yoldan ilişkisi vardır. 9.sınıfların 14-15 yaş aralığında olduğunu varsayarsak, sosyal kabul düzeylerinin yüksek olması oldukça muhtemel bir durumdur. 11.sınıf ve 12.sınıfların ise 17-18 yaş aralığında olduğunu varsayarsak, empati düzeylerinin, alt sınıflara göre yüksek olması söz konusu bir durumdur.

Fırat ve Koyuncu (2019) 'ya göre, araştırma sonucunda, lise öğrencilerinin sınıf düzeyleri açısından engelli bireylere yönelik sosyal kabul düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Ailesinde engelli birey olma durumuna bakıldığında, bireylerin, sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati düzeylerinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Fakat alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde ailesinde engelli birey bulunanların sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati algılarının daha yüksek olduğu yönündedir (Avramidis ve ark., 2000; Cameron ve Rutland, 2006; Meyer ve ark., 2001). Horner-

Johnson ve ark., (2002) yaptıkları çalışmada ailesi ve çevresinde engelli bireyler olan kişilerin, iletişim ve empati becerilerinin, olumlu tutumlarının arttığını ve ötekileştirme davranışlarının azaldığını gözlemlemiştir.

Yapılan bir diğer analiz sonucuna göre; spor yapan bireylerin yapmayanlara oranla duygusal mesafe düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Bunu sağlayan etken spor yapan bireylerin çevreyle daha iç içe ve sosyal olmalarıdır. İlgili alan yazın incelendiğinde bulunan sonuç benzer olarak; spor yapan bireylerin yapmayan bireylere göre daha iyi iletişim kurabilen, yardımsever, sorumlu vb. kişilik özelliklerini daha iyi olduğu bulunmuştur (Courneya ve Hellsten, 1998; Piedmont ve ark., 1999; Saygılı ve ark., 2015). Bu konuda lisanslı olması da önemli bir fark yaratmaktadır. Lisanslı sporcu olanların, lisanslı olmayanlara oranla duygusal mesafe düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Öz ve ark. (2011) yaptıkları çalışmada spor yapmanın bireylerin başkalarını üzme faaliyetlerini azalttığı sonucunu bulmuşlardır. Lisanslı sporcuların kolay iletişim kurabilen, samimi, dürüst, iyiliksever ve sorumluluk vb. kişilik özelliklerinin spor yapmayanlara göre önemli derecede daha iyi olduğu birçok çalışmada belirtilmiştir (Egloff ve Gruhn, 1996; Piedmont ve ark., 1999). Bu özellikler göz önüne alındığında lisanslı spor yapan bireylerin, disiplin, özveri, hedef odaklılık, rekabetçilik gibi özellikleri geliştirmelerine yardımcı olur. Bu özellikler, bireylerin başkalarının duygularına karşı daha mesafeli ve objektif olmalarını sağlayabilir. Ancak lisanslı spor yapmak, bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlıklarını iyileştirmelerine, ruh hallerini düzeltmelerine, stres ve kaygılarını azaltmalarına da katkıda bulunur. Bu da bireylerin başkalarının duygularına karşı daha sakin ve anlayışlı olmalarını sağlayabilir. Ayrıca lisanslı spor yapmak, bireylerin sosyal ilişkilerini geliştirmelerine, yeni insanlarla tanışmalarına, arkadaşlık kurmalarına, takım çalışması yapmalarına, liderlik becerileri kazanmalarına olanak tanır. Bu da bireylerin başkalarının duygularını daha iyi anlamasına ve paylaşmasına yardımcı olabilir. Lisanslı spor yapan bireylerin yapmayanlara oranla duygusal mesafe düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Bunu sağlayan etken spor yapan bireylerin çevreyle daha iç içe ve sosyal olmalarıdır

Bireylerin haftada kaç kez spor yaptığı değişkeni açısından, bir fark görülmemiştir. Özellikle empati düzeyleri, spor yapan ve yapmayan bireylerde aynıdır. Sporun empati yeteneğine bir etkisi görülmemiştir. Fakat öğrencilerin spor

yaptığı gün sayısının duygusal mesafe üzerinde etkisi olduğu görülmüş ve bununla alakalı Tukey testi yapılmıştır. Tukey testinin sonucuna göre, hiç spor yapmayan bireyler, 4-6 gün arası spor yapan bireylere göre daha düşük duygusal mesafe düzeyine sahiptirler. Sonuç olarak baktığımızda spor yapmanın duygusal mesafeyi arttırdığını ve gün sayısı arttıkça bu durumun yüksek oranlara geleceğini söylemek mümkündür.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Pearson Korelasyon Analizi sonucunda öğrencilerin duygusal mesafe ve empati düzeyleri ile sosyal kabul düzeyleri arasında anlamlı ve negatif yönde ve orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür.

Regresyon analizi sonucunda Duygusal mesafe ve empati, sosyal kabul düzeyini negatif yönde ve anlamlı olarak yordamaktadır

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal kabul ve empati duyguları üzerinde cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre; erkeklerin sosyal kabul düzeyleri kadınlara oranla daha fazladır. Empati düzeylerine bakıldığında ise; kadınların erkeklere oranla daha fazla empati düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Ancak duygusal mesafe ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Bireylerin yaşları açısından, sosyal kabul ve empati düzeylerinde bir farklılığın olduğu görülmektedir. Bireylerin yaşlarının sosyal kabul ve empati düzeyleri üzerinde, hangi yaş grubunun farkı yarattığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey test sonuçlarına göre; yaşı 14-15 olan öğrencilerin ve 18 yaş üzeri olan öğrencilerden daha fazla sosyal kabul düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca empati düzeylerindeki farklılığı hangi yaş grubunun yarattığını görmek amacıyla yapılan Tukey test sonucuna göre; 18 yaş ve üzeri olan öğrencilerin ve 16-17 yaş olan öğrencilerin, 14-15 yaşında olanlardan daha yüksek empati düzeyine sahiptir. Ancak duygusal mesafe ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Öğrencilerin gittiği sınıf açısından, sosyal kabul ve empati düzeylerinde bir farklılığın olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sınıflarının sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati düzeyleri üzerinde, hangi sınıfın farkı yarattığını belirlemek

amacıyla yapılan Tukey test sonuçlarına göre; 9. sınıf olan öğrencilerin sınıf olan öğrencilerden daha yüksek sosyal kabul düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca empati değişkenine bakıldığında; 11. Sınıf olan öğrencilerin, 9. Sınıf, 10. Sınıf ve 12. Sınıf olanlardan daha yüksek empati düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Ancak duygusal mesafe ile sınıf arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Araştırmaya katılanların sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati düzeylerine bireylerin ailelerinde engelli birey olma durumu açısından bakıldığında, anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Araştırmaya katılanların sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati düzeylerine lisanslı sporcu olma durumu açısından bakıldığında, duygusal mesafe düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre; lisanslı sporcu olanların, lisanslı olmayanlara oranla duygusal mesafe düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Ancak Sosyal kabul düzeyi ve empati düzeyi ile lisanslı sporcu olma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Öğrencilerin sosyal kabul, duygusal mesafe ve empati düzeylerine spor yapma durumu açısından bakıldığında, duygusal mesafe düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre; spor yapanların yapmayanlara oranla duygusal mesafe düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Sosyal kabul ve empati düzeyleri ile spor yapma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

6.2. Öneriler

Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli çocukların normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim almalarını sağlayan bir uygulamadır. Bu uygulamanın başarılı olması için hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin ve diğer personelin rolü büyüktür. Öncelikle, normal gelişim gösteren öğrencilerin, kaynaştırma eğitimi ile ilgili öğretmenleri aracılığıyla bu konuda kendilerini eğitip, gelişmeleri gerekmektedir. Böylece, kaynaştırma uygulamaları için okullara yönlendirilen çocukların dışlanmaması için normal gelişimli arkadaşlarını bu konuda bilinçlendirmek mümkün olacaktır. Ayrıca, Beden Eğitimi dersleri aracılığı ile özel

gereksinimli ve normal gelişimli öğrenciler bir arada sportif etkinliklere katılması sağlanmalıdır. Bu sayede, sosyal becerileri ve arkadaşlık ilişkileri geliştirilebilir.

Öte yandan, öğretmenlerin ve diğer personelin de kaynaştırma eğitimi konusunda eğitimi olması önemlidir. Okullara kaynaştırma eğitimi konusunda eğitimi personel desteği sunulmalıdır. Özellikle, özel eğitim öğretmenlerinin yetiştirilmesi teşvik edilmelidir. Çünkü, bu öğretmenler, kaynaştırma öğrencilerinin bireysel eğitim planlarını (BEP) ve bireysel öğrenme planlarını (BÖP) hazırlama konusunda uzmandırlar. BEP ve BÖP hazırlama konusunda daha çok çalışılmalı ve bu eğitim planları ekip çalışmaları ile desteklenmelidir. Ayrıca, kaynaştırma öğrencisinin derse katılımını sağlamak için akran öğretimi yönteminden yararlanmak da etkili bir yöntem olabilir.

Son olarak, kaynaştırma eğitimi sadece okulda değil, toplumda da gerçekleştirilmelidir. Bu nedenle, okul ve rehabilitasyon merkezlerinde dersler verilirse, bireylerin sosyal kabul düzeyleri daha da yükselecektir. Kaynaştırma eğitimi, hem özel gereksinimli hem de normal gelişimli çocukların faydalanabileceği bir süreçtir. Bu sürecin başarıya ulaşması için herkesin sorumluluk alması ve iş birliği yapması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Acarlar, F. (2013). *Kaynaştırma Modeli ve Özel Gereksinimli Çocukların Özellikleri. Okul Öncesinde Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Açak, M. (2006). *Beden Eğitimi Öğretmeni El Kitabı*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Akgün, R., ve Çetin, H. (2018). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin ve empati düzeylerinin belirlenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3).
- Akkaya, A. (2017). *Hemşirelerde Empati, Empati Becerileri ve Motivasyon İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aktan, O. (2021). Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Öğretmen Sosyal Kabul Ölçeğinin Geliştirilmesi, Geçerlik ve Güvenlik Çalışması. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11 (1), 315-332.
- Aktan, O., Budak, Y., & Botabekovna, A. B. (2019). İlkokul Öğrencilerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Sosyal Kabul Düzeylerinin Belirlenmesi: Bir Karma Yöntem Çalışması. *Ilkogretim Online*, 18(4), 1520-1538.
- Aktaş, C. (2001). İlköğretim öğrencilerinin fiziksel özürlü yaşlılarına yönelik sosyal kabul düzeylerinin geliştirilmesi. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Aktaş, C., ve Küçük, S. (2002). Bilişsel-duyuşsal odaklı bir programın ilköğretim öğrencilerinin fiziksel engelli yaşlılarına yönelik sosyal kabul düzeylerine etkisinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 3(02).
- Alisanoğlu, F., Köksal, A. (2000). Gençlerin Ben Durumları (Ego State) ve Empatik Becerilerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (8), 11-16.
- Arıkoç, B. (2019). *Okul Öncesi Dönemde Duyuşsal Zeka ve Empati ile Ahlaki ve Sosyal Kural Bilgisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ayral, M., Özcan, Ş., Can, R., Ünlü, A., Bedel, H., Şengün, G., ... ve Çağlar, K. (2013). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabul düzeyleri. *ELMIS Uluslararası Özel Eğitim Kongresi*, 19-21.
- Avramidis, E., Bayliss, P., & Burden, R. (2000). A Survey Into Mainstream Teachers' Attitudes Towards the Inclusion of Children with Special Educational Needs in the Ordinary School One Local Education Authority. *Educational Psychology*, 20(2), 191-211.
- Ayral, M., Özcan, Ş., Can, R., Ünlü, A., Bedel, H., Şengün, G., Demirhan, Ş. & Çağlar, K. (2015). Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Özel gereksinimli Öğrencilere Bakışını Etkileyen Etmenler. *Abant İzzet Baysal University Journal of Education Faculty*, 15(Special Issue), 218-230.
- Baddeley, A. A. (2016). Others like Me? Growing up with the self and 'otherness' in a special school context, reflecting on the past and thinking of the future. *Considering Disability Journal*, 1(3), 958.
- Bakkaloğlu H, Yılmaz B, Altun-Könez N, Yalçın G. (2018). Türkiye'de okul öncesi kaynaştırma konusunda yapılan araştırmalar bize neler söylüyor? *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 119-150.
- Batu, S. E. ve İftar Kırcaali, G. (2000). *Kaynaştırma* (1. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık

Boer, A., Pijl, S. J., Post, W., & Minnaert, A. (2013). Peer acceptance and friendships of students with disabilities in general education: The role of child, peer, and classroom variables. *Social Development*, 22(4), 831-844.

Bozarslan-Malkoç, B. (2010). *Eskişehir İlindeki Özel Anaokullarında Çalışan Eğitimcilerin Okul Öncesi Dönemde Kaynaştırma ile İlgili Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Büyükdağ, G., Gülper, M., & Çelikçeken, S. (2019). Vaka Çalışması: Türkiye’de Yabancı Uyruklu Göçmen Öğrencilerin Türk Öğrencilere Karşı Duygusal Mesafe Durumlarının İncelenmesi: İstanbul-Avcılar Örneği. *Göç Dergisi*, 6(2), 249-264.

Cameron, L., & Rutland, A. (2006). Extended contact through story reading in school: Reducing children's prejudice toward the disabled. *Journal of Social Issues*, 62(3), 469-488.

Ceyhan, A. A. (1993). *Ana-Babaların Empatik Eğilim Düzeylerinin Dazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Civelek, A. H. (1990). *Eğitilebilir Zihinsel Özürlü Çocukların Sosyal Kabul Görmelerinde Normal Çocukların Bilgilendirilmelerinin ve İki Grubun Resim-İş ile Beden Eğitimi Derslerinde Bütünleştirilmelerinin Etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Courneya, K. S., & Hellsten, L. A. M. (1998). Personality correlates of exercise behavior, motives, barriers and preferences: An application of the five-factor model. *Personality and Individual Differences*, 24(5), 625-633.

Çapcıoğlu, İ. (2014). Gençlik dönemi ‘Kimlik Arayışı’nın Demokratik Değerlerin ve İletişim Becerilerinin Gelişimine Etkisi. *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 57-76.

Çahantimur, A. ve Turgut Yıldız, H. (2009). “Sürdürülebilir Kentsel Gelişmeye Sosyokültürel Bir Yaklaşım: Bursa Örneği”. *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi*, 7(2) İstanbul: İTÜ Yayınları, 3-13.

Çetin, C. N. (2018). “Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerinin Ana Baba Tutumları ve Empati Düzeyleri ile İlişkinin İncelenmesi”, *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1 (1), 21-47.

Çolak, A., Vuran, S., ve Uzuner, Y. (2013). Kaynaştırma uygulanan bir ilköğretim sınıftaki sosyal yeterlik özelliklerinin betimlenmesi ve iyileştirilmesi çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(02), 33-53.

Darley, J. M., & Shultz, T. R. (1990). Moral rules: Their content and acquisition. *Annual review of psychology*, 41(1), 525-556.

Davis, M. H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of personality and social psychology*, 44(1), 113.

Derman-Taner, M. (2013). Çocukların Beceri Düzeylerinin Ailesel Etmenlere Göre Belirlenmesi. *International Journal of Social Science*, 6(1), 1365-1382.

Diken, İ. H., & Batu, S. (2010). *Kaynaşturmaya giriş*. İ. H. Diken (Ed.). İlköğretimde kaynaştırma içinde (ss. 2- 25). Ankara: Pegem Akademi.

Dökmen, Ü. (2008). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Egloff, B., & Gruhn, A. J. (1996). Personality and endurance sports. *Personality and Individual Differences*, 21(2), 223-229.

Ekinci- Vural, D. (2012). *Okul öncesi eğitimin ilköğretime etkisinin aile katılımı ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Ekşi, H., Memur, H. N. K., Yalın, H. S., ve Dinç, S. (2020). Sosyal mesafe ve maneviyat arasındaki ilişkide empati ve toplumsal baskınlığın aracı rolü: Suriyelilere yönelik karma bir çalışma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(2), 257- 276.

Ercan, L. (2001). Ergenlik döneminde rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 9(2), 47-58.

Ercan, Z. G. (2001). *Kaynaştırılmış Ortamdaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların 8- 11 Yaşları Arasındaki Öğrenme Güçlüğü Olan Akranlarına Karşı Tutumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Erdemli Atilla, *Spor Yapan İnsan*, E Yayınları, İstanbul, 2008.

Erkal, M., (1992), *Sosyolojik Açından Spor*. İstanbul: Kutsun Matbaası.

Fırat, T. & Koyuncu, İ. (2019). Lise Öğrencilerinin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Sosyal Kabul Düzeyleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39 (1), 503-525.

Findler, L., Vilchinsky, N., & Werner, S. (2007). The multidimensional attitudes scale toward persons with disabilities (MAS) construction and validation. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 50(3), 166-176.

Garcia, M., Košutić, I., & McDowell, T. (2015). Peace on earth/war at home: The role of emotion regulation in social justice work. *Journal of Feminist Family Therapy*, 27(1), 1-20.

George, D., & Mallery, P. (2016). *IBM SPSS statistics 23 step by step: A simple guide and reference*. Routledge.

Güleryüz, Ş. (2009). *Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Engelli Öğrencilerin Akranları ile İlişkilerinde Karşılaştıkları Sorunların Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Günaştı, M. (2016). *Adliye Personelinin Empatik Eğilimleri; Karaman Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Güngör, N. B., Kurtipek, S., & Tolukan, E. (2020). The effect of mindfulness of physical education and sports teacher candidates on empathic tendency. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 7(4), 132-142.

Güngör, N. B., & Esentürk, O. K. (2020). The effect of sports high school students'empathic tendency level on cognitive flexibility: A structural equality model. *International Journal of Education Technology & Scientific Researches*, 5(11), 131-159.

Gür, A. (2001), *Özrümlülerin Sosyal Yaşama Uyum Süreçlerinde Sportif Etkinliklerin Rolü*, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık/Özrümlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Gürses, İ., ve Kılavuz, M. A. (2016). Kuşakların ahlâkî değerleri birlikte öğrenmesi: Kohlberg'in ahlâkî gelişim kuramı açısından bir değerlendirme. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 25(1), 97-117.

Güzel-Özmen, R. (2003). Kaynaştırma ortamlarında öğretimsel düzenlemeler. A. Ataman (Ed.), *Özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Hasta, D., Güler, M. E. (2013), Saldırganlık: Kişiler Arası İlişki Tarzları ve Empati Açısından Bir İnceleme, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 64-104.

- Hergenrather, K., & Rhodes, S. (2007). Exploring undergraduate student attitudes toward persons with disabilities: Application of the disability social relationship scale. *Rehabilitation Counseling Bulletin, 50*(2), 66-75.
- Hogan A., McLellan L. & Bauman A. (2000) Health promotion needs of young people with Disabilities & population study. *Disability & Rehabilitation 22*, 352–357.
- Horner-Johnson, W., Keys, C., Henry, D., Yamaki, K., Oi, F. ve Watanabe, K. (2002). Attitudes of Japanese Students Toward People with Intellectual Disability. *Journal of Intellectual Disability Research, 46*, 365–378.
- İlhan, L. (2008). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi. *Kastamonu eğitim dergisi, 16*(1), 315-324.
- Kaçay, Z., Güngör, N. B., & Soyer, F. (2021). The mediating role of cognitive flexibility in the effect of empathic tendency on teacher professionalism. *International Journal of Psychology and Educational Studies, 8*(1), 124–134.
- Karagüven, M. H. Ü., & Hülya, M. (2015). Empati ve Sosyal Zeka. *International Journal of Social Science, 34*, 187-197.
- Karasar, N., 2009. *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, A., & Siyez, D. M. (2010). KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği: Geliştirilmesi Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Eğitim ve Bilim, 35*(156).
- Kaya, M. (2003). *13-15 Yaş Grubu Spor Yapan Görme Engellilerin Statik ve Dinamik Denge Etkinliklerinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kennedy, C. H. (2001). Social interaction interventions for youth with severe disabilities should emphasize interdependence. *Mental retardation and developmental disabilities research reviews, 7*(2), 122-127.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). Kaynaştırma ve destek hizmetleri. Süleyman Eripek (Ed). *Özel Eğitim (17-26)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kırcaali-İftar, G. (2019). *Özel gereksinimli çocuğa sahip olmak*.
- Kot, M., Sönmez, S. ve Eratay, E. (2018). Özel gereksinimli bireylere sahip ailelerin yaşadıkları zorluklar. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 37*, 85-96.
- Küçük, V., ve Koç, H. (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 9*(1), 211-223.
- Kühner, A. (2010). Dealing with Dilemmas of Difference-Ethical and Psychological Considerations of “Othering” and “Peer Dialogues” in the Research Encounter. *Migration Letters, 7*(1), 69-78.
- Leach, H., and Duffy, M. L. (2009). Supporting Students with Autism Spectrum Disorders in Inclusive Settings. *Intervention in School and Clinic, 45*(1), 31-37
- Lindsay, G. (2007). Educational Psychology and the Effectiveness of Inclusive Education/Mainstreaming. *British journal of educational psychology, 77*(1), 1-24.
- Metin, N., Şenol, B. ve Yumuş, M. (2015). Okul öncesi eğitim sınıflarına kaynaştırılan otistik çocukların sosyometrik statülerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1*(2), 483-490.

Meyer, L., Gouvier, W. D., Duke, M., & Advokat, C. (2001). Influence of social context on reported attitudes of nondisabled students toward students with disabilities. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 45(1), 50-52.

Morsünbül, Ü., ve Çok, F. (2011). Bağlanma ve ilişkili değişkenler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3), 553-570.

Nowicki, E. A., & Sandieson, R. (2002). A meta-analysis of school-age children's attitudes towards persons with physical or intellectual disabilities. *International Journal of Disability, Development and Education*, 49(3), 243-265.

Odluyurt, S., & Batu, E.S. (2012). *Kaynaştırmanın başarısını etkileyen faktörler. Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırılması Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Vize Yayıncılık.

Osborne Jr, A. G., & Dimattia, P. (1994). The IDEA's least restrictive environment mandate: Legal implications. *Exceptional Children*, 61(1), 6-14.

Öz, A. Ş., Kırımoğlu, H. ve Temiz, A. (2011). İlköğretim 2. kademe öğrencilerinin spor yapma durumlarına göre zorbalık eğilimleri ve zorbalıkla baş etme tarzlarının spor ve özel eğitim açılarından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13, 237-245.

Özdağ, Ş. (1999). *Psikodrama Gruplarının Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı, Atılganlık, Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeylerine Ekisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özer, E. (2022). Türk Atasözlerinde Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 57(2), 1054-1076.

Özgenenel, S. Ö., ve Girli, A. (2016). Otizmlili kaynaştırma öğrencilerinin sınıflarında akran ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik eğitim programının etkililiğinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(1).

Özgüngör, S., ve Kapıkıran A. N. (2011). Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeklerinin Türk Kültürüne Uygunluğunun Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: *Ön Bulgular. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 114-126.

Özoğlu S.C. (1997) *Spor Psikolojisi ve Gelişmeler, I. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu*, Ankara: Bağırğan Yayınevi

Pesen, A. ve Pesen, H. (2020) Özel eğitim dersi alan öğretmen adaylarının "özel eğitim" ve "özel eğitime ihtiyaç duyan birey" kavramlarına ilişkin algıları. *Ekev Akademi Dergisi*, 24(81), 35-60.

Piedmont, R. L., Hill, D. C., & Blanco, S. (1999). Predicting athletic performance using the five-factor model of personality. *Personality and Individual Differences*, 27(4), 769-777.

Rehber, E. (2009). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Rogers, C. R., & Akkoyun, F. (1983). Empatik olmak, değeri anlaşılmamış bir varoluş şeklidir. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 16(1), 103-124.

Saygılı, G., Atay, E., Eraslan, M., & Hekim, M. (2015). Düzenli olarak spor yapan ve yapmayan öğrencilerin kişilik özellikleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 161-170.

Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Gazi Kitabevi

- Schmidt, M., Blum, M., Valkanover, S., & Conzelmann, A. (2015). Motor yetenek ve benlik saygısı: Fiziksel benlik kavramının ve algılanan sosyal kabulün aracılık rolü. *Spor ve Egzersiz Psikolojisi*, 17, 15-23.
- Siperstein, G. N., Glick, G. C., & Parker, R. C. (2009). Social inclusion of children with intellectual disabilities in a recreational setting. *Intellectual and developmental disabilities*, 47(2), 97-107.
- Spivak, G. C. (1985). The Rani of Sirmur: An essay in reading the archives. *History and theory*, 24(3), 247-272.
- Staszak JF. (2009). Other/Otherness. In: Kitchin, Thrift (eds). *International Encyclopedia of Human Geography: A 12-Volume Set*. Oxford: Elsevier Science.
- Sucuoğlu, B., ve Özokçu, O. (2005). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(01), 41-65.
- Şahbaz, Ü. (2004). Kaynaştırma sınıflarına devam eden zihin engelli öğrencilerin sosyal kabul düzeylerinin belirlenmesi. 13. *Ulusal Özel Eğitim Kongresi*, 12(14), 82-92.
- Şahbaz, Ü. (2007). Normal öğrencilerin kaynaştırma sınıflarına devam eden engelli öğrenciler hakkında bilgilendirilmelerinin engellileri sosyal kabul düzeylerine etkisi. *Eurasian Journal of Educational Research*. 26, 199-208.
- Şenşekerci, E. (2017). Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmeni Adaylarının “Slav” Kavramı Hakkındaki Algı ve Görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5, 90-110.
- Şirin, A., Özgen, G., Fatma, A. E., & Dilek, A. K. (2018). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Aile İlişkilerinin Empatik Eğilimlerine Etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 48(48).
- Tatar, A., Çamkerten, S., ve Özdemir, H. (2020). Genç yetişkinlerde duygusal zeka, empati ve sosyal beceri düzeyi arası ilişkilerin incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 2(3), 335-346.
- Turiel, E. (1983). *The development of social knowledge: Morality and convention*. Cambridge University Press.
- Uysal, M. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Becerilerinin, Psikolojik Sağlık, Öz Anlayış Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Uzun A., *Özgürleştirilen Disiplin*, Bilge Yayınevi, İstanbul, 2005.
- Vignes, C., Godeau, E., Sentenac, M., Coley, N., Navarro, F., Grandjean, H., & Arnaud, C. (2009). Determinants of students' attitudes towards peers with disabilities. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 51(6), 473-479.
- Vuran, S. (2005). The sociometric status of student with disabilities in elementary level integration classes in turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, 18, 217-235.
- Watson S. M. R., & Keith K. D. (2002) Comparing the quality of life of school-age children with and without disabilities. *Mental Retardation* 40, 304-312.
- Winton, P. J. (2016). Taking stock and moving forward: Implementing quality early childhood inclusive practices. B. Reichow, B. A. Boyd, E. E. Barton, and S. L. Odom (Eds), *Handbook of early childhood special education* (s. 57-74). Switzerland: Springer International Publishing.

Yağcı, F., Doğan, D. A., ve Sezgin, E. (2021). Üniversite öğrencilerinin empati becerileri, affetme eğilimleri ve aile bütünlük duygusu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(4), 1305-1324.

Yetim, A. (2000). Sporun sosyal görünümü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 63-72.

Yılmaz, H. (2018). Ötekine karşı duygusal mesafe ölçeği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 6(76), 24- 42.

Yüksel, A. (2004). Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 341-354.

Zelyurt, H. (2020). Özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren çocukların ebeveynlerinin özel eğitime ilişkin metafor kullanımının karşılaştırılması. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 8(2), 397-422.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Zeynep AKYÜREK
Eğitim	
Lise	Acıpayam Anadolu İmam Hatip Lisesi
Lisans	Sakarya Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi
Yüksek Lisans	Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

EKLER

EK-1: Etik Kurul Onay Formu

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SAĞLIK BİLİMLERİ GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

KARAR FORMU

ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI		Lise Öğrencilerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Sosyal Kabul Yordayıcıları: Duygusal Mesafe ve Empati
ETİK KURUL BİLGİLERİ	ETİK KURULUN ADI	Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu
	KURUL ADRESİ	Balıkesir Üniversitesi Çağış Yerleşkesi 10145 Balıkesir
	TELEFON	
	FAKS	
	E-POSTA	
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Prof. Dr. Fikret SOYER
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Beden Eğitimi ve Spor
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	Balıkesir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi
	VARSA İDARİ SORUMLU ÜNVANI, ADI-SOYADI	-
	DESTEKLEYİCİ	-
	PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ (TÜBİTAK vb kaynaklardan destek alanlar için) ÜNVANI, ADI-SOYADI	-
	YARDIMCI ARAŞTIRMACI VE BÖLÜMÜ	Zeynep AKYÜREK Yüksek Lisans Öğrencisi
	ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	Tanımlayıcı ve İlişki Tarayıcı
KARAR BİLGİLERİ	Karar No: 2022/45	Tarih: 26/04/2022
	Başvuru dosyası ile ilgili belgeler; araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve UYGUN BULUNMUŞ olup usulüne uygun gerçekleştirilmesinde bilimsel ve etik sakınca OLMADIĞINA oy birliği ile karar verilmiştir. Araştırmanın tüm süreçlerinde ilgili kurum, kuruluş ve kişilerden gereken izinlerin alınmasından araştırmacılar sorumludur.	

ETİK KURUL ÜYELERİ

Ünvanı	Adı-Soyadı	Görevi	Araştırma ile İlişkisi		İmza
			VAR	YOK	
Prof. Dr.	Tunay KARLIDERE	Başkan		X	
Prof. Dr.	Osman İrfan İLHAK	Başkan Yardımcısı		X	
Prof. Dr.	Funda GÜLCÜ BULMUŞ	Üye		X	
Doç. Dr.	Özkan IŞIK	Üye		X	
Doç. Dr.	Celalettin ÇEVİK	Sözcü		X	
Dr.Öğr.Üyesi	Emrah ÖZCAN	Üye		X	
Av.	Serhat AKBAŞ	Üye		X	

EK-2: Kişisel Bilgi Formu

Bu anket ile lisede öğrenim görmekte olan öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine yönelik duygusal mesafe ve empati düzeylerinin sosyal kabul düzeyleri üzerine etkisinin incelenmesi hedeflenmiştir.

Kaynaştırma öğrencisi: Özel eğitime ihtiyacı olan (engelli) bireylerin, eğitim ve öğretimlerini normal gelişim gösteren akranları ile normal sınıflarda sürdüren öğrencilere kaynaştırma öğrencisi denir.

- a.Cinsiyetiniz?** Kadın ( ) Erkek ( )
- b.Yaşınız?** 14-15 ( ) 16-17 ( ) 18 ve üzeri ( )
- c.Sınıfınız?** 9 ( ) 10 ( ) 11 ( ) 12 ( )
- d.Spor/Fiziksel Aktivite Yapıyor Musunuz?** Evet ( ) Hayır ( )
- e.Lisanslı Olarak Spor Yapıyor Musunuz?** Evet ( ) Hayır ( )
- f.Haftada Kaç Gün Spor Yapıyorsunuz?** Hiç ( ) 1-3 ( ) 4-6 ( ) Her gün ( )
- g.Ailenizde engelli birey var mı?** Evet ( ) Hayır ( )

EK-3: Sosyal Kabul Ölçeği

Sosyal Kabul Ölçeği:

Engelli olan bir veya birkaç öğrencinin sizin sınıfınızda okuyacağını düşünün. Onlarla ne tür ilişkilere girerdiniz ve onlara nasıl davranırdınız? Aşağıdaki listede bir takım davranış örnekleri yer almaktadır. Size en uygun olan ifadedenin bulunduğu kutuya (X) işareti koyunuz

	Evet	Sanırım Evet	Ne Evet Ne Hayır	Sanırım Hayır	Hayır
Bir derste bulunmadığı zaman ona ev ödevini söylerim					
Sıra olduğumuzda onun yanında dururum					
Okuldan sonra onunla oynarım					
Ona kursun veya tükenmez kalemimi ödünç veririm					
Ona matematik problemlerini çözmede yardım ederim					
Diğer çocukların alay etmeleri halinde onu korurum					
Sınıfta boş zamanlarda onunla konuşurum					
Onu evime davet ederim					
Sınıfta onun yanında otururum					
Okulda boş zamanlarda onunla oynarım					
Sınıfta sadece birkaç çocuğun bildiği bir sırrı onunla paylaşıyorum					
Yanına yaklaşır ve ona merhaba derim					

Yemeğimin bir kısmını onunla paylaşıyorum					
Okul gezilerinde otobüste onun yanında otururum					
Onu bazen evinden telefonla ararım					
Yanlış bir şeyler yaptığında bile onun tarafını tutarım					
Ona kendimi anlatırım (ona kendimden söz ederim)					
Ortak sınıf çalışmalarında ona yardım ederim					
Başarılı olduğu konularda onu överim					
Onu kendi arkadaşlarımla tanıştıırım.					
Eşli oyunlar oynadığımızda onu eş olarak seçerim					
Daha önce kimseye söylemediğim kendi hakkımda bazı şeyleri ona söylerim					

EK-4: Ötekine Karşı Duygusal Mesafe Ölçeği

ÖTEKİNE KARŞI DUYGUSAL MESAFE ÖLÇEĞİ

Değerli Katılımcı,

Aşağıda kaynaştırma öğrencilerine ilişkin 4 adet senaryo (olay) yazılmıştır. Her senaryoyu dikkatlice okuduktan sonra, böyle bir durumda hissetmeniz muhtemel 8 duyguyu puanlamanız gerekmektedir. Lütfen önce senaryoyu okuyunuz ve duygu durumunuzu 1-9 arasında puanlayınız.

I. SENARYO (TELEVİZYON-SİNEMA)

Televizyonda KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİ anlatan bir film ya da belgesel izlemek zorunda kaldınız. Aşağıdaki her bir duygu durumunu ne düzeyde hissederdiniz. Hissedeceğinizi düşündüğünüz her bir duygu durumuna 1 ile 9 arasında puan veriniz. Lütfen çok düşünmeyin ve içinizden gelen ilk seçeneği işaretleyin

	Duygu Durumu	PUANLAMA								
1	Sempati									
2	Saygı									
3	Hayranlık									
4	Memnuniyet									
5	Gerginlik									
6	Hoşnutsuzluk									
7	Tiksinti									
8	Öfke									

II. SENARYO (PARK)

Kendi ülkenizde bir parkta çok sayıda KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİSİ bulunduğunu gördünüz. Aşağıdaki her bir duygu durumunu ne düzeyde hissederdiniz.

Hissedeceğinizi düşündüğünüz her bir duygu durumuna 1 ile 9 arasında puan veriniz.

Lütfen çok düşünmeyin ve içinizden gelen ilk seçeneği işaretleyin

	Duygu Durumu	PUANLAMA								
1	Sempati									
2	Saygı									
3	Hayranlık									
4	Memnuniyet									
5	Gerginlik									
6	Hoşnutsuzluk									
7	Tiksinti									
8	Öfke									

III. SENARYO (İŞ TOPLANTISI)

Çalıştığımız öğrenci kulübü adına katıldığımız toplantıda, masada bulunanların bir kısmının KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİSİ olduğunu gördünüz. Yandaki her bir duygu durumunu ne düzeyde hissederdiniz. Her duygunuza 1 ile 9 arasında puan veriniz.

	Duygu Durumu	PUANLAMA								
1	Sempati									
2	Saygı									
3	Hayranlık									
4	Memnuniyet									
5	Gerginlik									

6	Hoşnutsuzluk									
7	Tiksinti									
8	Öfke									

IV. SENARYO (EVİNİZ)

Eve geldiğinizde babanızın akşam yemeği için davet ettiği bir grup arkadaşının KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİSİ olduğunu gördünüz. Onlarla birlikte kendi evinizde yemek yemek durumunda kaldığınızda aşağıdaki her bir duygu durumunu ne düzeyde hissedersiniz. Her duygunuza 1 ile 9 arasında puan veriniz

	Duygu Durumu	PUANLAMA								
1	Sempati									
2	Saygı									
3	Hayranlık									
4	Memnuniyet									
5	Gerginlik									
6	Hoşnutsuzluk									
7	Tiksinti									
8	Öfke									

EK-5: KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeği**KA-Sİ EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ**

AÇIKLAMA: Sevgili Öğrenciler, Aşağıda bazı durumlara ilişkin düşünceler ifade eden cümleler bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuyarak o durumun size ne kadar uyduğunu düşünün ve kararınıza en uygun seçeneğin içine çarpı koyarak düşüncenizi belirtin. Cevaplarınızın kimseye paylaşılmayacağından emin olun. Bu anketin sizin okul çalışmalarınızla bir ilgisi yoktur. Sizden düşüncelerinizi içten bir şekilde ifade etmeniz beklenmektedir. Lütfen tüm soruları cevaplamaya çalışın	Bana hiç uygun değil	Bana biraz uygun	Bana oldukça uygun	Bana tamamen uygun
1 Karşımda acı çeken birini gördüğümde aynı acıyı ben de hissederim.	1	2	3	4
2 Sıkıntısı olan arkadaşlarım konuşmak için önce benim yanıma gelirler.	1	2	3	4
3 Bir arkadaşım öğretmen tarafından azarlandığında üzülürüm.	1	2	3	4
4 Arkadaşları tarafından dışlanan birini gördüğümde üzülürüm.	1	2	3	4
5 Karşımdaki kişiyi uzun süre dikkatle dinleyebilirim.	1	2	3	4
6 Bir arkadaşım başından geçen üzücü bir olay anlattığında ben kendimi üzgün hissederim.	1	2	3	4
7 Arkadaşlarımın canını sıkan bir şeyler olduğunda onlar söyleseler de hal ve hareketlerinden anlarım.	1	2	3	4
8 Arkadaşlarımı anlama konusunda başarılı olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4
9 Karşımda ağlayan birini gördüğümde benim de gözlerim dolar.	1	2	3	4
10 Arkadaşlarım benimle konuştuktan sonra kendilerini iyi hissettiklerini söylerler.	1	2	3	4
11 Bir arkadaşım bir başarısından dolayı ödül aldığımda onun sevincini ben de hissederim.	1	2	3	4
12 Arkadaşlarım sorunlarını benimle rahatlıkla paylaşırlar.	1	2	3	4
13 Bir arkadaşım haksızlığa uğradığında üzülürüm.	1	2	3	4
14 Üzgün ve morali bozuk bir arkadaşımı gördüğümde benim de moralim bozulur.	1	2	3	4
15 Bir arkadaşımın sorununu anlamak için onu sonuna kadar dinlerim.	1	2	3	4
16 Televizyonda ya da sinemada üzücü şeyler seyrettiğimde ben de Üzülürüm	1	2	3	4
17 Canı yanmış bir hayvan gördüğümde üzülürüm	1	2	3	4

Eğitimde, bilimde, sanatta çağdaş...

